اولیتنی النعم التی سارت بها الرکبان واملأت به الاقطار

فلاشکرن جمیل ما اولیتنی شکرا تنتشر برکته الاشعار

اذ کان شکری نعمة الله نعمة علی له فی مثلها یجب الشکر

فکیف بلوغ الشکر الا بفضله وان طالت الایام واتصل العمر

الفصل الثانی

فی الشفاعة

شفیعی الیک الله لا شیء غیره ولیس الی رد الشفیع سبیل

وان شفیعی توبتی وندامتی ومعرفتی ان الکرام کرام

بیت سلی ارسلت بشفاعة الی فهلا نفس لیلی شفیعها

ذاک لو کان فی المعاد شفیعا رضی الله عن جمیع العبید

شفاعت من بجاده توبت دندامت همین شفیع مرا بس بعرصگاه قیامت

الباب

فی التهادی والالطاف

هدیه مان بجر انکار رکه پای ملخی کلهی مور همی سوی سلیمان آرند

ان الهدیة حلوة کالسحر تجتذب القلوبا

اولتني النعم التي سارت بها الركبان واملأت به الاقطار
فلاشكرن جميل ما اولتني شكرا فتنبر بوكر الاشعار
اذ لكان شكري نعمة الله نعمة علي له في مثلها يجب الشكر
فكيف بلوغ الشكر الا بفضله وان طالت الايام واتصل العمر

الفصل الثاني

في الشفاعة

شفيعي اليك الله لا شيء غيره وليس الى رد الشفيع سبيل
وان شفيعي هو بني وندامتي ومعترفتي ان الكرام كرام
يتسيلى ارتكت بشفاعة الى هلا تنفس ليلي شفيعها
ذاك لو كان في المعاد شفيعا رضي الله عن جميع العبيد
شفاعت من بجاده تو بيت دنوامت همين شفيع مرا بر بعرصه گاه قيامت

الباب ١١

في التهادي والتحاف

هدیه ها به کرامت رسائی ماملجی کلهی مور هم سوی سلیمان آرند
ان الهدية حلاوة كالسحر تجذب القلوبا

تدني البعيد من الهوى حتى يصير قريبا
واحسن ما يهدى الى المرء ذكر فعال صالح وجميل
الا تحفه جانان هم از جان آدی تحفه دوست شاید که هم از آن آدی
هديتي تقصر عن همتي وهمتي تعلو على مالي
فخالص الود ومحض الهوى احسن ما اهدى له امثالي
هدیه مان کر زدوی لطف وکرم بپذیری هم ازین جنان باشد
که سلیمان مور و پای ملخ این زمان در جهان عیان باشد
تفضل بالقبول على اني بعثت بما يليق لعبد عبدك

الباب ١

في الاستفهام والاستعاذة والاستجارة والاستعانة

اظلت علينا منك يوما غمامة اضاء لنا برق وابطا رشاشها
فلا غيمها يجلو فيأس طامع ولا غيثها يأتي فيروي عطاشها
با جاشني از ان بابت نمود باز خبر کرد جو ستم شکاری
وشلك ابلى العفاة اعادة وان منع المعروف زاد وتمما

عفو با قدرت و توانائی غایت سودی شجاعت دان
عدم خواهش انقطاع طمع منتهای سخاوت واحسان
انما العز في طلاب الرماح ومزاح الرحال عند الكفاح
واعتناق الامور فوق التمني بكور الصباح لا باصطباح
جرد العزم عن لزيد المعالي واستجن الثبات عند الصفاح
والزم البيض في تحامي ثغور واجتنب عن ثغور بيض ملاح

الفصل ١٢

في الصبر والوقار وكتمان الاسرار

اصبر على تعب الادلاج والسهر وبالرواح على الحاجات والبكر
اني وجدت وفي الايام تجربة للصبر عاقبة محمودة الاثر
وقل من جد في امر يطالبه فاستصحب الصبر الا فاز بالظفر
آن شنیدی که گفت دستانی باد فیقی از ان خود رازی
گفت این از او کوئی باز گفت من که شنیدم از تو راز
شود ار ده که هوا بر سر از تو واکن زمان ودر من سر

فصبراً ایها القلب المعنّی لعلّ ختام هذا الامر تفضی
ولا تک مثل خنساء ذات دمع وکن بالقلب فی اللأواء صخرا
اگر صبری تو اندر کار تو جیست   بران اندر کانی بیابی لا یست
واستر کما کان عند امرء و سر الثلاثة غیر الخفی
بالصبر یدرک ما کان ولی الفتی ما فاز بالآمال مثل صبور
لکل البلیات والعلی حرکات والکل عجز فی الانام ثبات

الفصل ١٣

فی تسهیل الامور وعدم التغیر بالحزن والسرور

شاد و غمگین مشو بسود و زیان   ذانکه سود و زیان نخواهد ماند
اذا ضیقت امراً زاد ضیقاً وان هونت ما قد عز هانا
فلا تهلک لما قد فات غمّا فکم شیء تصعب ثم لانا
کار دنیا که تو دشوار گرفتی بر خود   لا تو بر خویشتن آسان کنی آسان گردد
فلا تک معجبا اذا هی اقبلت ولا تک جزعا اذا هی ولت

الفصل ١٤

فی عدم المبالات بظاهر العلوم والملبوسات

ولیس فقاعد عن مکارم خلقه لیس التفاخر بالعلوم الزاخرة
من لم یهذب علمه اخلاقه لم ینتفع بعلومه فی الآخرة
جامه از بهر عورت عامه ست   خاصه را خود برهنگی جامه ست
مرد را در لباس خلقان جوی   گنج در کنجهای ویران جوی
گر بیابی کسی ملک بوذی   بو الحکم خواجه فلک بوذی

الفصل ١٥

فی الحلم والرفق والمداراة

علی ثیاب لو تقیس جمیعها الفلس وفیهن نفس دون قیمتها الانفس
وثوبک شمس تحت انوارها الدجی وثوبی لیل تحت ظلمته الشمس
لا تبک الفتی ان لا دارا ودر مع الدهر کیف ما دارا
واصبر علی خلق من تعاشره وداره فاللبیب من دارا
همه بردباری کن و راستی   ز دل دور کن کژی و کاستی
سر مردی بردباری بود   سبکسر همیشه بخواری بود
اذا شئت یوماً ان تسود عشیرة فبالحلم سد لا بالتسرع والشتم

وللحلم خیر فاعلمن مغبة من الجهل الا ان تشمس من ظلم
وللدهر اثواب فکن فی ثیابه کلبسته یوماً اجد واخلقا
وکن اکیس الکیسی اذا کنت فیهم وان کنت فی الحمقی فکن انت احمقا
بالرفق تبلغ ما تهوی بحر ادب وصاحب الحزن محمول علی خطر

الفصل ١٦

فی التفاخر والتواضع

ای خواجه اگر قامت اقبال تو امروز   ماننده الف هیچ خم و پیچ ندارد
بسیار تفاخر مکن امروز که فردا   معلوم تو گردد که الف هیچ ندارد
تواضع اذا ما نلت فی الناس رفعة فان رفیع القوم من یتواضع

الفصل ١٧

فی العدل والظلم

لا تظلمن اذا ما کنت مقتدرا فالظلم آخره یاتیک بالندم
نامت عیونک والمظلوم منتبه یدعو علیک وعین الله لم تنم
المنتقم بان الظلم عار وجزاء الظلم عند الله نار
عدل کن زانکه در ولایت دل   در پیغمبری زند عادل

الفصل ١٨

فی المزاح والکذب

جانب الناس فی المزاح مع المزاحمة   وشخص وقل لمن یتعاطی المزاح ثمه
مطایبت کردن از شمع فروزنی   ازان طیبت چو شمعی هم بسوزی
ز بازا مگردان بجد دروغ   چو خواهی که کار تو گیرد فروغ
هر آنکه که ادش شود راستی   فروغ دروغ آورد کاستی

الفصل ١٩

فی معنی عند الامتحان یکرم الرجل او یهان

ستعلم فی الحساب اذا التقینا غداً عند الملیک من الغشوم
فردا که زمین چو روز باذ مهرگان   آنگه شود پدید که از ما دو مرد کیست
سوف تری اذا انجلی الغبار أفرس تحتک ام حمار
پیدا شود که مرد کدامست و زن کدام   در تنگنای حلقه مردان بروز جنگ

الفصل ٢٠

فی القصاص والمکافات ولزوم الشکر علیه

فلا ینفع الاسمر الجیاد من الطوی ولا تشتکی حتی یکون ضواریا
المکافاة فی الطبیعة واجبة والقصاص فیها کذا

اگر بوکبی کیفر شر خود کشتی   نه جهم زمانه خواب انور ست
وفی الشر نجاة حین لا ینجیک احسان

هر کجا داغ ابرست فرمود   چون تو مرهم نهی بر او د شود

ومن لا یذد عن حوضه بسلاحه یهدم ومن لا یظلم الناس یظلم

بی کنده خود ابرو کار سپار   که او زکار تو اچاکریست کند کار

هر که تیغ ستم کشد بیرون   فلکش هم بران بریزد خون

الفصل ٢١

فی الرضا بالقلیل والقناعة بالیسیر

لو جار سلطان القنوع وحکمه فی الخلق ما کان القلیل قلیلا
من کان مرتعی عزمه وهمومه روض الامانی لم یزل مهزولا
رضیت من الدنیا بقوت وشملة وشرب من ماء کدرها ستکثر
عزیز النفس من لزم القناعة ولم یکشف لمخلوق قناعة
وای کنز اشد وابر کنز عز الطماع فارقت الجماعة
نصف بی علی طمعی وحرصی وقلت لها تقی سمعا وطاعة

فرزند تو شکر بواه با دختر باشد   بردن ز کو شه بیت ادم شکر باشد
هر ان که تو شه اولی وکو شه داد   بر اسپی ملک ملک بخت و بر باشد
زیادت او سرت از یک کله بوتست آری   خاک پای قناعت که داد و سر باشد
کیمیای که تر اتعلیم   که در اکسیر وه صناعت نیست
در قناعت کزین که در عالم   کیمیای به از قناعت نیست
نحن کرام الناس استغنی عنهم ولا تطلبن ما عنده نیل کریم
فان یر الحر الکریم مذلة فکیف اذا کانت برا اللئیم
حکمت که بر آمد راست کتاب   تا زه لو فلک خوی کباب
بیت وثوب وقوت یوم یکفی لمن فی عدی یموت
ذر تمامات نصف یوم والنصف من قوته بقوت

الفصل ٢٢

فی العزم وسوء الظن وهو الحزم

اذا رایت نیوب اللیث بارزة فلا تظنن ان اللیث مبتسم
بهمه خلق بد گمان باشی   دائم آسوده بر کران باشی

بر نفس بیاش بد گمان باش   وز فتنه و مکر در امان باش
وکن حازما کالوقت فالمقت فی عمی وایاک ان تلق فهی اخطر علة
واحذر شفیا لعزم سوف ولن تجد تجد نفسا فالنفس ان حدث حدثت
وان امرا لم یکن قبل کلامه حبوا فیمسی نفسه غیر حازم

الفصل ٢٣

فی ان لا تتابع فی الشیء قبل اوانه والشروع فی غیر اوانه

دو ستی کف صبر کن زیرا که   صبر کار تو خوب زود کند
آب رفته بجوی باز آید   کارها به ازان که بسود کند
کهنه آب ار بجوی باز آید   ماهی مرده را چه سود کند
ولذات حتی یذوب وعبرت نصب وانفاسی تصعدها بغلوا
انت وجاء الموت بینی وبینها وجادت بوصل حین لا ینفع الوصل
جون دمن برفت تو بیتای تو چه سود   جون وا همه جون کشت وفای تو چه سود
الحل ردیح تابه از بهره رد جیم   آن را کا برد هند ز سر جشم رسید
بعللنی بالوعد والموت دونه اذا مت عطشانا فلا نزل القطر

الفصل ٢٤

فی ان الحال لا یتغیر وان مع العسر یسرا

دایت الدهر مختلفا یدور فلا حزن یدوم ولا سرور
وکم بنت الملوک بها قصورا فما بقی الملوک ولا القصور
همی نابرد وا بر انگشتری   جهان را دگرگون شود داوری
دبین زقعه حین وانتبا هها نقلب الدهر من حال الی حال
من نال من دنیاه امنیة اسقطت الایام منها الالف
هر که باغ عمر بنای وما نکرد   هر که زدست جرح خدنگ خطا نکرد
خیاط روزگار بباری هیچ کس   پیراهنی نروخت که آخر قبا نکرد

الفصل ٢٥

فیما جاء فی جمع المال

لا یجمع ما انت تعطیه اتماله الا اترک کلما قد یجمع
یشقی وایم بالاموال جامعها ویبعد الوارث الباسم بما یجمع
کرده القنه سرت بک مهلکة وعنزها بالذی ستره ینتفع
بدی کهٖ وبان خود کنی مکن   بد مرد نکاه جو بنی که مکن

وای وہی بر دنیا وہ نہا بر شمان • این کار برخلاف خرد ہے کہی مکن

تو مال کرد ہے کہی از دنیا بنگری • بیکار شو ہر زن جو ئے کہی مکن

دخ بودن آزار وبکشد از دنیا ز • زانکہ دنیا رہست فردا سا ز

الفصل ۲۶

فی الفقر والفقیر والغنی والغنی

کثیر المال فیستر کل عیب • وفی الفقر المذلۃ والصغار

کذاک الفقر بالاحرار یزری • کما یزری بشاربها العقار

توانگری مہر عیبی جان بپوشاند • کہ عیبہای سخاوت کہ ہنر جنبند

غنی النفس ما یکفیک من سد حاجۃ • فان اوشا زاد ذاک الغنی فقرا

الفقر یزری باقوام ذوی حسب • وقد یسود غیر السید المال

ہر کہ آرزوی روی نکوست • کرد زرش ہست کام دل با اوست

دست خواہی چو کلک تیغ آر • زانکہ بی زر کسی نباید دوست

بہر زر کرد کل نبیبی آنک • برہم افتادہ صد ورق نیکوست

کل خندد از انکہ زر دارد • بی نکچید زخرمی در پوست

اذا قل مال المرء قل بہاؤہ • وضاقت علیہ ارضہ وسماؤہ

فان غاب لم یشتق الیہ خلیلہ • وان عاش لم یسرر صدیقا بقاؤہ

وللموت خیر لامری ذی خصاصۃ • من العیش فی ذل یقل غناؤہ

لمن یغنی العقول والآداب • والاصول الجیاد والاحساب

کل شیء سوی الدراہم زور • ومخاریق تشترد ونعاب

فاذا وافت الدراہم اصبحت بنیک لا جلک الاصحاب

واعتریک اعین وقلوب • فالخطاء الذی تقول صواب

الفصل ۲۷

فی ماجاء فی الدنیا

دنیا آن قدر ندارد کہ بر او رشک برند • یا وجود و عدمش را غم بیہودہ خورند

نظر آنان کہ نکردند بدین مشتی خاک • الحق انصاف توان داد کہ صاحب نظرند

جمیع فوائد الدنیا غرور • ولا یبقی للمسرور سرور

فقل للشامتین بنا افیقوا • فان نوائب الدنیا تدور

اذا اقبلت جاءت تقاد بشعرۃ • واذا ادبرت کانت کثیرا امورہا

اذا اقبلت کانت علی المرء فتنۃ • وان ادبرت ولت تقد السلاسلا

[illegible]

اری المرء والدنیا کحالۃ حاسب • یضم علیہ الکف والکف فارغ

ہست دنیا از وعاشب تو • ہمہ بر کیسی وندانی ہیچ

ومن یصحب الدنیا یکن مثل قابض • علی الماء خانتہ فروج الاصابع

الفصل ۲۸

فی ... عیش الکریم العاقل وطیب عیش اللئیم الجاہل

کم اناس تحت ظلام عیش • وعند نبا بہم ضوء الیسار

کالمیاہ علیہا عقد عسیر • وعجوع الالوف علی الیسار

کم من ادیب فطن عاقل مستکمل العقل مقل عدیم

ومن جہول مکثر مالہ • ذلک تقدیر العزیز العلیم

فرشتہ ای یزید بام لاجورد اندود • کہ پیش آرزوی عاقلان کشد دیوار

الا رب نذل کالحمار ورزقہ • یدر علیہ مثل صوب الغمائم

ومن کریم لیس یملک درہما • یروح ویغدو ضائعا غیر نائم

یکی مرد بینم بادستگاہ • کلاہش رسیدہ بابر سیاہ

کہ او دست چپ را نمی داند از راست • عقلش نداند نیز از کاست

یکی گردش آسمان بلند • ستارہ بگوید کہ چونست و چند

کلا غریب انت فضلا وفطنۃ • وانی بعقلا وانتزاعا عن الوطن

وکل غریب للغریب مناسب • فان انت لم ترحم علی غربتی فمن

بنہ غریب شہر وقت ای تو غریب در جہان • از تو غریب کی بود اشم غریب بر دلی

کز ہمت آسمان کرند آید • دلت بر عضو مستمند آید

کز دہ شہر بلبستر جشن است • دریای کنی رود کہ درویش نیست

لو جئت فی العشق منصلۃ • ما کان الا علی ہام الضعیف یقع

احب الفتی ذا ادراک العلی • ونال ثراء ان یقال غریب

ما جرہ ذا الخطب غیر تغرب • بلی الفتی المتغرب ما اذل واوہنا

الفصل ۲۹

فی لزوم الیأس والاعراض عن الناس

علیک بالیأس من الناس • ان غنی نفسک فی الیأس

لو ذیت الکرام بکل ارض ضیاعا • اذا لم یہم مثلی

علیک الیأس فاجعلہ شعارا • فلیس علیک بعد الیأس ہم

استغن بالیأس عن الناس • فالعز کل العز فی الیأس

لا عزّ الّا في الذلّ وانتسابه الّا اذا احتجت الى الناس
انواراتِ اذن شیوهٔ مردان نبود   چون دنی از مردانه پیشا و قدم
لا تشتهی اکبر و سیر وله خلقة بطلب • که بهر دو پیش آید بتو برابر دو ستم
الا الو البرق نجدیّا فقلت له یا ایها البرق انت عنك مشغول
هر باد و سنا فرح نے شمارست • ولا کونی سلامت برکارست

الفصل ٥

في المتفرقة منها

اذا افاد كل بعض الناس فائدة من العلوم فجبر دو کرّه ابدا
وقل فلان جزاه الله صالحة افادنیها وخلّ الکبر والحسدا
بندهٔ حلقه بگوش ار بنوازی برود • لحم کن احم که بیگانه شود حلقه بگوش
کسی که بر تو حق دارد بآستی • فراموشش مکن در هیچ باستی
الا زمانه بکوکه دهد زمام قضا • بروز بهر سلامت سلام باید کرد
وغفلة المرء عن حق لصاحبه لوم وغفلته عن حقه کرم
اتعلك الشمس تجری في مطالعها وانت تشتغل الالحاظ بالقمر

لهم لا تشتهی الکبار اما وهمته الصغری احلّ من الدهر
له راحة لو ان معشار جودها على البر صار البر انکی من البحر

الفصل الثانی

في المدح والافتخار بالفضل والنسبة لصاحبها شبه

ختم المعانی في کلامك مضمر وکلامك الدرّ النثیر المنتخب
الدرّ وسط البحر لیس بعجیب البحر في الدرّ النثیر من العجب
وما لي في الدنیا ولا في نعیمها سوى الفضل والذکر الجمیل مآرب
وانّ طلاب الفضل دینی ومذهبی وفي الناس فیما یعشقون مذاهب
نوک کلکت چو عنبر آمیزد   مشک بر عارض سمن ساید
روح را شود چو گاه مسیر   بو نهانرا ز عنبر آلاید
ای منزل شود چو سحر مبین   بزبان صریر فرماید
قلمت دیدهٔ معانی را   دوشنی در سواد بفزاید
اذا امترّ على دقّ انا مله اقرّ بالرقّ کتّاب الانام له
نثر او شکفته بنا نیست • نظم او دسته بسته الکانیست

واعجز بالاعجاز في نحو لفظه ذکاء به بشّی النهی وکان کفه
جان که از رفت الکرآی که   از بیم دهش یک سخن باز آرد
عبارات في النظم والنثر كلها غرائب تصطاد القلوب بها بلغ
فمن لا جیاد المعانی قلائد فمن لا جیاد المعالی طلا بلغ
آنکه ابداع اختراع کند • کاه اندیشه ز آسمان سخن
لفظ عذبش بسهر مهر علوم • نوک کلکش جهان جان سخن
یجتز بهوی السلاسة لفظه ولکن معانیه لها البحر یستجد

الفصل الثالث

فیما بالجد والعلاء وعلو الهمم والکبریاء

لو همة تعلوا على کل همة کذا فوق الّا البدر النجوم الدراریا
وصان عن الفحشاء نفسا کریمة ابت همة الّا العلى والمعالیا
خطبت العلى والمجد لا عن کلالة وحتى تحرّ ابالدی انا کاسب
ولی همة فوق السماء محلّها فیا لیت شعری این منها الکواکب
خاک پایم اکر بسوز چرخ   همه سو بود فروشا زد

بود ونا بود این سرای مجاز   بحقیقت حقیر پندار د
ذی خواجه صدر چادر غلامست   خدای الملک دهر بزرگ رامست
برید فلک عزم گیتی نوردست   براق ظفر بازهٔ همّت کامست
قمر مهچه و لوای جلالت   فلک فلکه ی بر عمود خیامست
سپهر نهم پایه نرد بانت   طبیب نسیم خامه از دبانست
ز شبویش خورشید شوان نهادن   ذی بر کلاه گوشه احترامست
ذو همة بنواحی النجم شامخة تبیت على طرق العلیاء ارصادا
تعلو الکواکب في المسری فما علقت الّا بابعدها في الجو اصعادا
کمال قدر تو هر کز کجا تواند دید   بچشم سر فلک کحلی ار شود ازرقا
فراز قدر تو قدری دگر چنان باشند ^ که او همی زان سر کدون کمان بود بحرا
ارتجی شایان الحمد منه کیف ما غبت قا بلا فقا لا
بوابه سلوک فارس سنا علم النجم کیف یهوی استفالا
طبقه الی الشرف مقالات ذی المعالی فلیعلون من تعالی

فتماصاعدا اوقالت علاه هكذا اهكذا والا فلا لا
خلقت مساعيك الشريفة للعلى بمثابة الارواح في الابدان
معنى العلى لك والدعاوى للورى شتان بين الهزبر ولبمة السرحان

الفصل

فيهما بالشجاعة والسخاوة

كالموت فلا النعماء تبطره ولا تخشعه من لاواتها حيز عا
ئيلا الهول صدرا ولا تبرقعه ولا اضيق به ذرعا اذا وقعا
تراه اذا ما جيته متهللا كانك تعطيه الذي انت آمله
تعود بسط الكف حتى لو انه ثناها لقبض لم تجبه انامله
ولو لم يكن في كفه غير روحه لجاد بها فليتق الله سائله
هو البحر من اي النواحي اتيته فلجته المعروف والجود ساحله
صيد الملوك ارانب وثعالب واذا ركبت فصيدك الابطال
انظر اليه ترى الآمال قد جمعت والناس في زحل الحيوة والكرما
كانما باسط الارزاق قال له قم يا على تخشى فارزق الامما

شاده جو عرد شه افروز نبرد فرد ازو از کینه لاجورد
خروشی جهان پرخروش شد کاچرخ گرد از چرخ اندر ابر چرخ
ای ز چرخ کف تو چو هنر کان کرده با آفتاب انبازی
تو که بر کانت بو فلک دوزی حکم آهنین رابطنازی
يا واحدا هو في المكارم امة وبجوده ختم الاخير الاول
فلقت الماضي من الدنيا الى اياهم وتسابق المستقبل
تحت برقه ك آية الحرمان وعلت لونه ك ز آية الاحسان
لا يبرز الدنيا وسماحة كفه الا بنادى ان ارزق فلان
فكانه في كفه عرض بما يبقى زمانا فيه بعد زمان
جهان آفرين با جهان آفريد چنين شهريارى بنام ببر
که بزم اندر کهر ازم تيغ وجو ... هر که ... در تيغ
دو از بزم فر ... بخشد ... جهانی بنوا
کجا باده ادکد ... شود ... اوار ...

فكانه بالجود يعرف ذاته لو لم يجد بالمال لم يك مؤمنا
فكانه وجد الجباه لنفسه في حلقه فهن السخاوة تكونا
ايا من هدم بيت الاعادي بنى بيت مجد رفيع العماد
انا ملك في الوغى والندى لقتل الاعادي وبذل الايادي
فمنه العطايا نصيب الموالي ومنه المنايا نصيب المعادي
جمعت الكنوز بسيف صقيل وفرقتهن بكف جواد
ولا عيب فينا غير ان سيوفنا بهن فلول من قراع الكتائب
فافنى الردى ارواحنا غير ظالم وافنى الندى اموالنا غير عائب
روز هيجا چو بر کشد ز نيام دست تابان بکر روان او بار
کی گردد ز بيم او پنهان در نخواهد ز تاب او ز نهار
بکشاد روح او ز کار زهر چشم بر کشند بوده کاينات زنار
تيغ تو قطع وفصل کار دشمن هر جا که برفت سرخ روی باز آمد
وغير فولادي العوالي رمته وغير بنانى للزجاج ركاب

وكان اطراف القنا كرشهوة فليس لنا الا بهن لعاب
اعدى الزمان سخاوة فسخا به ولقد يكون به الزمان بخيلا
سلكت طريقة ... الانواء وحنت عن ... العلياء
في كل مملكة للجود كآية شهدت بصحتها لك الاعداء
ذهوب من العليا في كل مذهب ذهوب لما نحوه بداه نهوب
ينوب عن الانواء فيض يمينه ويغني عن البيضاء حين تغيب
دا ... كفه طلب العلى ولم ادر ان الجود من كفه يعدى
فلان اسمه ما افاد ذوو الغنى افدت واعدائي فاتلفت ما عندي
رمى الغرض الاقصى ولم يتوهم بقا لها عن نيله وبقالب
تحامت على هام العداة سيوفه وسحت على ايدي العفاة سحائبه
اى خداوند ... از نهيب ... دنيا ...
بر ... تيغ تو ... هر که ... باشد ...
فيه آمال الوفود اذا عنفوا اطوال واعمار الوعود قصار

اناس الذي حتى قضوا ان ماله لراجي نوالمه في جدبه معاذ
فلا كان لون التبر ذاك وانما علاه لخوف الجود منه صفاد

الفصل ٥

فيهما باللطف والقهر

قهر تو كر طلاء بر راكند شود · دردر صميم حلق صدف دانه انار
در كلبه نسيم خلق تو بر جهد بگزرد · از كام شير نافه بره آهوي تتار

ولوان يوم اللطف حبلي بمنه · على الناس لم يصبح على الارض معدم
ولوان يوم القهر حبلي عقابه · على الناس لم يصبح على الارض مجرم

قهرش اراشاره بر جهان خواهد كرد · ذره كانست دران جهان ايشد
لطفش اراشاره وجود شود · جسم را صورت روان باشد

لرزان شود از عتاب تو در شب زده · مانند برگ بيد بفصل بهار تيغ
قطعا محال نيست كه گون افتاب را · از بيم تو سر بر كشند از كمسار تيغ
در روي حمايت دل تو ابروز رزم · ز اقليم شرو شر كه بر اده دمار تيغ

دوراسطوانة الجوزة الهمى لطف على معادك الاشعار

الفصل ٦

في العفو والاغماض

ما كنت في مدرك الاطوع خلائقه ليث سواخف الخلال بزشاني
يجي الخليل فاستجلي حمايته حتى ادل على عفوي واحساني
واذ عد لي حتى اذا ما ملكتني صفحت وصفح المالكين جميل

بندئي كرده مدركت داز ده · هر دانا شنيده اي كار زد
در كناي عظيم زشت كند · بكرد زدان كناه و بگذر ازد

اغمض عيني عن امور كثيرة · واني على ترك الغموض قدير

الفصل ٧

فيهما بالعدل والانصاف ودفع الظلم

ستعقد المظلوم شائع عدله · ولواني ما ضغني تمتاج

لطفت بجرم چاره عاره كند · عدلت ستم از زمانه آواره كند
در موسم عدل تو صبا را نبود · آن زهره كه برهن گل پاره كند

كان الملك من بعد تفشي · وعاد مرتبا ما كان شتي
ممالك لا ترى عوجا وامتا · بساحتها وشاع العدل حتى

حتى ليث الشري يرعى المصلى

عدل تو جهان كرده كه از كرك امين تر · در حفظ رمه باده كرشبت شبانرا
انصاف تو مصر بستاد ولايت آن نوبو · خط ازحيث عاشيجو اده كانرا
كز از عايت عدل تو احسن كرده · سباخرين گل بربا ورد يغما
ز بيم عدل ساكت كرد · بسفره كل · بنو كشد شاعت سا قران صبا

الفصل ٨

في الكرم والمروة ومكارم الاخلاق

لكعاية في المجد قصر دونها المستعجلون وشرها يتمهل
ان المكارم اجزاء بعضها بر تاب بعض في الكريم المفضل
ان الفتوة والمروة والعلى ومكارم الاخلاق المستنصر

ز غايت كرم اخر كلام تو بغ غيث · دراعتقاد تو حقيست خون سكر ى را
بباد كاه تو آيم بيات شكم زايد · زمان صوت سوال و صداى آدمى را
ذهي ادات خوبت ز راه استعداد · اميد شرك احيا حقي سوت را

ديكاه ركم الطباع وكدم يهب النمايم كتسلة المبلاد

واذا الست حلي مهدا ماليش جيمه الامثله متايع الاجداد
صفت مثل ماصفو المدام خلاله · ورقت كما رق النسيم شمائله
في النسيم الشم التي لو تجسمت لكانت لوجه الدهر عينا وحاجبا
ان الفتوة علمتني شيمة · تهدي الضيا لي الشهاب الثاقب
تجيب في جميع الناس اذ ذكرت اخلاقه العشر حتى في اعاديه
ما قال لا قط الا في تشهده · لولا التشهد كانت لاؤه نعم

الفصل ٩

في اكرام الضيفان يتعارضون

ضربوا بمدرجة الطريق قبابهم يتنا دعون بها على الضيفان
ويكاد موقدهم يجود بنفسه حب القري حطبا على النيران
متى تاته تعشو الى ضوء ناره · تجد خير نار عندها خير موقد

طعامي مباح لمن قد اكل · وداري مباح لمن قد نزل
اقدم ما عندنا حاضر · وان لم يكن غير خبز وخل

وليس به عيب سوى ان ضيفه · يعاب بنسيان الاحبة والوطن

الفصل ١٠

في الحلم والوقار وكتمان الاسرار

حلم او برقله کردون سبکسار و خفیف دور کرد ... ز رشته جرخ ... الخنا
جون ... کوه بالسر ... آسمان هیچ اگر ساکن ... و خارش ... ورا ... کا
هو الطود حلماً والحر تزري لنار الحفيظة فيه كموناً
كذا الفلك المستعلي كله حراك وعيب فيه سكوناً
وفتيان صدق لست مطلع بعضهم على سر بعض غير اني جماعها
يظلون شتى في البلاد وسرهم الى صخرة اعيا الرجال انصداعها
لكل امرئ شعب من القلب فارغ وموضع نجوى لا يرام اطلاعها
یاران در میان ... رازی اسرار اعتقاد ... نی
آن جنان ... دلش نهان دارد ... باره ... نسازد
ويكاتم الاسرار حتى انه ليصونها من ان تمر بخاطره

الفصل ١١

في الهيبة والحشمة وانقياد الامور

جلال فؤادك يخضع الافئدة ويثني جماح حكم المقدار

واذا اجمت جرى القضاء بما ترى فكانك المتحكم المختار
هست ... بدان فزوده آید که کند عمر رفته باز کذار
هیبت ... زمانه زند شود اسال ... توقف باز
امضي ارادة فسوف له قد واستقرب الاقصى فثم له هنا
اگر مثال ... در تقدم فردا ... شالش شود ... بستر
تقوض الافلاك أرحنا لقيتها وتعاض من بعد الحراك سكون
از هیبت تو بر بود ... صف جنگ تیغ ... سنان ... پر ... خدنگ
... تیغ تو ... بر ... در ... لعل شود ... از ...
ولو ان الرياح تهب غرباً وقلت لها هلا هبت شمالا
واقسم لو غضبت على ثبير لاذعن عن حلته ازما لا
تمضي الامور على ارادته فكانه فعل الفعل تنفعل
وانت الذي لو زاحم النجم لانحنت ذوائبها من خشية تتدحرج
ولو كلف الشمس التبرج في الدجى لضاق عليه البرج او تتبرج

الفصل ١٢

فيما لطف الطبع وحسن الراي وحدة الذهن

ولو سمحت لرأى ولك الزاهر نظرة كفتها خطوبا ما بهن خفاء
فما يحجب البدر المستتر ولا انقلب المخروط الظل الكسوف ذكاء
ولو عطفت لحظاً الى مركز الثقل دون حصها للانخفاض علاء
لما كاد ظل يعد منكوسلا له ولا انخفاض يأتي في المحور ماء
رای او جون در انتظام آید ... ز ... را ... بود
در عنان فلک فرو کیرد ... خط ... در ... جین
له في الذهن والافكار شيء نقاصر دون غايته الانام
خواطره لو جدتها تحدث بالجوهر الفرد انقسام
طبع او جون نسیم کاه سحر لفظ او ... عقد کهر
غایت لطف او ... که کسی که لطافت بروح ماند و بس
ذهن او بیشتر ز سیر فلک دانش ... از ... ملک
نفث التوهم عنه حدة ذهنه نفضي على غيب الامور يقينا

اذا بات في امر يفكر وحده غدا وهو راء ... في كتائب
لو دب ذرّ ... في كعوب ... ما ... طبت ولا خطل
او ذرّ في وجه الغزالة لم يحجب ضياء جبينها الطفل
با طبع تو آب ... همه ... ز ... زان ... بعضی ... اد ... اند
آفتاب ... رای تو در عقل ... هر ... داد اند ... سال انکاب
ا ... نکشاده هر ... را ... ره خطا ... ره صواب
کی خواهد آن رای تو هم دار ... ز ... آفتاب ... شب ... ماهتاب
تو نی ... خ ... جبین ... خورشید ... آفتاب ... از خاور

الفصل ١٣

في التجربة والحزم والتدبير

عليم باسرار الامور مجرب يشق وراء الفكر منه العواقب
مع الحزم حتى لو تعمد تركه لالحقه تضييعه الحزم بالحزم
وادراك ... حين ... عن ... ولو انه في جبهة الاسد الورد
عزماته مثل النجوم ثواقب لو لم يكن للثاقبات افول

يكاد من صحة العزيمة ما يفعل قبل الفعال ينفعل

از خواب گران فتنه سبک برخیزد   ما دیدهٔ حزم تو بود روشن و بیدار

گر عزم کند حکم تو بر هیچ   آرد بزمین از آسمان تیر

ور حزم درو نداز ز احداث   البته بهیچ نوع ما ثیر

أخو عزمات لا يريد على الذي يهمّ به من مقطع الأمر صاحبا

إذا همّ ألقى بين عينيه عزمه ونكّب عن ذكر العواقب جانبا

عرفت نوائب الحدثان حتى لو انتسبت لكنت لها نقيبا

الفصل ١٤

فيهما بالعفو ومدح الثناء

عفاف لو يعلم في الماء ريبة لما ذاق طعم الماء عند المناهل

ای ساحر کز ابهر کشائی خود آفتاب   جز نا محرم نظار سترت بهدا نکرد

در حریم حرمت وبستان سرای عصمت   جز مشاطه الشمس کاستر و نها نکرد

ستر والایش کسیم انست بنا است آویز   لولو کا خود وشر تا نام خود را نکرد

آفتاب ابر اسرایت امی آمد شد نداشت   ما تا نیش منتی واضح الاسما نکرد

ای نظیر تو در اندیشه چو تقدیر محال   داده یزدان همه چیزت مگر مثل و مثال

شر عصمت تو پردهٔ پیشانی آدم   برقع روی عفافت شبل جشم خیال

باد فراش برو لوسر کناخ روی   ساحت پاک ترا آفت گیسوی شمال

طلع گفت سر و بیش که آنجا که توئی   مرغ اندیشه نیارد که بجنباند بال

مرآن ذره که مهر کار بجو کار دیست   بوتر سفتنعه من ببی کلده واربست

درون پردهٔ عصمت که بجه گاه منست   سا فران صبار اکرده هم نوار دیست

جا لسایهٔ خود الزد تیغ میدارم   از آفتاب که او شهره گرد و باز او نیست

عزم العزائم على في تقبيله فنقضت أيدي العزم من عزماته

وأبى عفافي أن أقبل ثغره والقلب مطوي على جمراته

فاعجب لملتهب الجوانح غلّة يشكو الظماء والماء في لهواته

الفصل ١٥

في المدائح والافتخارات المتفرقة

شرفت مطامع دونه الجوزاء ومكارم بهرت به العلياء

وقديم بيت لو تكشف حديثه أصغت إليك العجزة العمياء

أرب الجناب بعدله وبفضله حفر الرياء وحفر الدأماء

بأثر أصاب الفضل منه سلالة والانتقاش الصعدة السمراء

وكتب الكواكب نزهة أولا كمّا يطلبن مشكلة والطلاب عنّاء

جرى القضاء بما أردت كأنه ساعٍ لم يرد لا يتقضيه قضاء

أنا الذي لا يصيب الدهر عزته ولا يبيت على خوف مجاوره

وما تمد لي الأطناب في بلد إلا تضعضع باديه وحاضره

القائل الفاعل المأمون نبوته والسيد الأيد الميمون طائره

ألا في سبيل المجد ما أنا فاعل عفاف وإقدام وحزم ونائل

تعدّ ذنوبي عند قوم كثيرة ولا ذنب لي إلا العلى والفواضل

وقد سار ذكري في البلاد فمن لهم بإخفاء شمس ضوؤها متكامل

ولي منطق لم يرض لي كنه منزلي على أنني بين السماكين نازل

باد در موکب حکم تو ولا وقت نفاذ   خاک در سایهٔ حکم تو واو ذکاه و نفاذ

تا امر رای تو بیرون بود از ماه محاق   کوشش عدل تو بیرون کند از خر حجاز

چشاد تو بین خورد فلک گفت مترس   ببین تو هم هرچه خواهد بیار

همت پاک برو لذ که بگه دارد اب   کاین مبین ارا بیارد تو همی آید عار

از آرائهم وحبوحهم وسيوفهم في الحادثات إذا دجون نجوم

منها معالم للهدى ومصابح تجلو الدجى والأخريات رجوم

ای کلامت بطبع نه اجبار   وی سطیعت بطوع نه اکراه

هرکه در زیر دوار چرخ کبود   هرچه بر روی سطح خاک سیاه

آفت آن جهان آب و آتش و خاک است   ورنه آزاد بودی از اشباه

باد لیسی کلیم قرینه شرک   بحکم لا آله الا الله

وقف الكلام ورائها حائرا أي يبغي بالمدح ذاك الحائر

الوصف عن إحصاء وصفك عاجز والعقل عن إدراك قدرك قاصر

يا أيها القوام والذي أمدحه هذا الذي أرضيه خيرًا فاخر

لو زرته لرأيت الناس في رجل والدهر في ساعة والأرض في دار

ای ملک ترا عرصهٔ عالم شهر کوی   از ملک تو تا ملک سلیمان سر موی

جز در جهت باده عدل نو بنشسته   هر کز که اشارت کند امروز مبتوی
شد از آن نور ماه تابان عم او حور   کویند درین کو که داد ذلک دیو ی
للبحر منک غنی للبدر منک سنا   کلا بما صدقات المال والجاه
ولا لات منک آیات اه الیت تخلب الطیب منها فی نم التالی
الدهر ممتثل والجد مقتبل   فاحکم بما یقتضیه رأیک العالی
ز بوی خوش تر فی دم بر تو نا فه مشک   اگر نه از زلف کیم ما ذر آمدی غلطا
لوجهة فوق السماء فی بها   ستنزل ما دونها النجم آفل
فما الشمس ان قیت به مستبرع   ولا الصبح وضاح ولا البدر کامل

القسم الثانی

فیما یتعلق بالمکاتبات وهو اشتمل علی ثلثین فصلا

الباب الاول

فی افتتاح المکاتبة وهو فصلان

الفصل الاول

فیه خبر سابقة المعرفة

ان فاتنی المشهد الموصوف سطوته   فالقلب جاذب ما لا یدرک البصر
عشقت یا افضل الآفاق مذ سمعت   اذنای ما سمعت فی وصف منصبه

العلم والفضل والآداب قاطبة منه الیه لدیه عنده فیه بجر
آنکه که بجای دیده باشد ما را   نادیده بجای دیده باشد ما را
نا وصف شمایلت شنیدم   عشقت بهزار جان خریدم
عاشق که حکایت محبت   انصاف که مثل خود ندیدم
نادیده بوصف کشته عاشق   خود دیدم و نه ذکر شنیدم
الوی من صنعا برق فاشرقت   وجوه عرفناها علی البعد بالجلی
ونحن علی الاعراف نعرف کلهم   بسیماهم بعد التوسم بالجمی
بدأنا جلیلهم رحبا تواصلا   اذا ما التقا رقنا براعیة الهوی
نادیده تراهر انکه نام تو شنید   دل نام زد تو کرد و نام تو گزید
عشقت حضرتکم سمعا ولم اره   والاذن تعشق قبل العین احیانا
وانی وان لم القی غدا واهله   لحرز فی الاحشاء شوقا لبی بجانب
وان الحبیب العرد من جانب الحی الیک وان لم آت بالحبیب
از عهد الست باز کوی   مهرت بکلد دلم سرشتند

بحر ارجه عیان ندیده ام من   آوازه او شنیده ام من
بینی وبینک فی المحبة نسبة   مستورة من سر هذا العالم
نحن اللذان تعارفت ارواحنا   من قبل خلق الله طینة آدم
ای دیده از تو دو شر هر کز ترا ندیده   عاشق بجز معشوق جز نام نا شنیده
عمریست که با عشق تو در ساخته ام   پنهان ز تو با تو عشقها باخته ام
زان با تو نگفته ام که هرگز خود را   شایسته حضرت تو نشناخته ام
اهوی العقیق ولم احلل بوادیه   فکیف والبین فیه کلفت عوادیه
فدی العیان حدیث عنه بلغنی   این استماعی عن حظی بنادیه
زان پیش که بر شور ثریا بستند   عشقت بهزار رشته بر ما بستند
وهذا سروری من سماع خصاله   فکیف سروری من وصاله لقائه
بر طرف نگاری که شنیدم وصفش   نادیده ز دیده دوست تر داشتمش
آفتابی که بر رخ تو جهان می بینم   هیچ نوشیده ام نادیده تراهم ظلال
هر دم چشم منی زانکه ترا نادیده   همه عالم بتو می بینم ای خوب خصال

بنم علی اخلاقه طیب ذکره   وحیث یکون المسک فهو نموم
وعهدا ابصرتها غیر انی سمعت من الحاکین وصف جمالها

الفصل الثانی

فی افتتاح المکاتبة بعدهما وفیه نوع من الاشتیاق

لذیذ الکری حتی اراک محرم   ونار الهوی بین الحشا یتضرم
وان جفونی ان وجت الکبیة واشی   وان طاوعتهن لا لا نم
وانی وان دقیت وذا حقه   لما خط یا کف ولا القا لیلی قم
احبابنا لم ترق لی بعد بعدکم عین   ولا شاقنی اهل ولا بان
ختم فلا عشت بالبال بعدکم صبا   ولا انمت بالغیب نعمان
حتام انفی کابا جرعته کم   والحب فی زفرة والدهر یقظان
واسال الرکب عنکم فی مناجیهم   فانثنی عنهم والقلب لهفان
واحیرتا فی سواد اللیل ارقبکم   وانتم فی سواد القلب سکان
اشکا وادی الاراک وبی ندا کم   لقد طال شوقی شد طول نوا کم
جفونی وفیض الماء مذ هجرتکم   وقلبی ونار الشوق حتی اراکم

أما لكم بعد الصدود تعطفُ أما يرتجي فيكم أسيرُ هواكم
تناجيكم سرّي وإن كنتُ نائياً ويلزم ذوقي ودّ من جنى ذاكم
أعلّل نفسي بالأماني لعلّكم وأطمع في أوج الوصال لقاكم
سلامی که بر قصر لطافت او — نیفکند فکرت کسی کمان
سلامی که دل بر وی زند — سلامی که دل زان شود شادمان
سلامی چو اخلاق تو مشکبوی — سلامی چو الطاف تو دلستان
بر آن آینهٔ روشن که خورشید ازو — سیه روی چون سایه شد جاودان
على أحبابنا المرضي الصحاح سلام متيّم سكران صاح
که دارم از آن روز کز تو دور افتاد — از آن جمله تو را کی کار چو نیست
أحبّة جاه الآل تحيةً كأخلاقه مسكيةً وسلاما
واشتاقه والشوق إن غرامه على العاشق المسكين كان لزاما
وأسأل ربي أن يطيل بقاءه ويجعله للمتقين إماما
ای غایت آرزوی جان همه تو — با هیچ کس ار جز تو خوشم هیچ کنم

باز آی که بی تو ذوق روحم بنماند — باز آی که با تو شهد فتوحم بنماند
عليك وجدّ الدهر متى تجنه كنفحة روض أو كبعض خصالكا
وحيّاك منهل ذا در من الحيا لحاظ حول الغياض عند ارتحالكا
لقد أخلت منه ارتحالك مسرتي وأصلتني بوح النوى بانفصالكا
سلامی چو خلق کریمان معطر — سلامی چو نفس کریمان مطهر
سلامی در درکشوری صدق شد غم — سلامی درو عالمی شوق مضمر
ازین خسته بیش تر و بر دوران — ازین بسته بند تقدیر داور
ازین رانده چون سیه از حشر فرزند — ازین مانده چون مهره اندر ششدر
بر آن ذره همچو جان موافق — بر آن ذره همچو همی نور در خور
بر آن طبع دراک چون آب و آتش — بر آن خلق خوش بوی چون مشک اذفر
فلو أن الليالي أطاوعتني وأطلقني الحوادث من عناتي
لما فارقتكم أبداً ولكن عسى الأقدار ليس بها بسكران
بقلبي من لهيب الشوق ما لو تسعّر في الصبابة لاستعرت
وإن أعرت جناح طير لأطوي الأرض نحوك لاستطرت

سوی تو پری همین ساعت ای — از مرغ بعادت پری یافتمی
كتبتُ ولو قدرتُ لطرتُ شوقاً إليك وفيت آفات الليالي
ولو أني استطعت حفظت طرفي ولم أبصر به حتى أراكا
كتبت إليك والأحوال تجري على سنن المراد سوى نواكا
أعيش كما أعيش وأي عيشٍ يكون لمن يعيش ولا يراكا
سلام الله ما طلع الثريا على سلك الشمائل والمحيا
سلام أعار اللطف ورداً ونرجساً ومنه استعار الطيب مسك وعنبر
على ناظري عين الوجود ومشتري سماء العلى ما دامت الشمس تزهر
حق تعالی که مالک الملک — ليس في الملك غيره مالك
بر سا ناد مان خدمت تو — انه قادر على ذلك
بسوی سر ره ذی عرق طاعنی نبرد — که رقعه سوز از دعات در منقار
بر ورد درش تا بی تو بی انم تعلیق — بت وظیفه معج تو بی کم تکرار
فإن سألت القبول حملت التحيات فيا ليتها أصابت قبولا

فتمّا بشمس جبينها وضحيها وبليل طرّتها إذا يغشيها
أن العيون لغيرها لا تشتهي أبداً ولا تهوى النفوس سواها
كتبت كتاباً والهوى متسلط فلا تجعلوا غير اللقاء جوابه
سوز دل من قلم نیارست نوشت — آنی نبود که در بیان آید کاری
سلام على العهد الذي كان بيننا سلام على العهد القديم سلام
أن السعادة فيما أنت فاعله وفقت مرتجلاً أو غير مرتجل
خدای که دست قدرت او — ماه را عاجز محاق کند
کاین دل ریش آرزومند — با لب وصلت اتفاق کند
از زمرخنده ی دروغ زند — ور کند شادی نفاق کند
جهان هنر جان فضل و فضائل — سلام على طيب تلك الشمائل
سلام كرشف أضاب الغواني ونيل الأماني بغير الوسائل
دعا و خدمت داعی قبول فرماید — که ای جستن برق و کهی جنبش باد
بدان خدای که دست فضول چون و چرا — ز دامن قدم کبریا او دورست

که در فراق جناب رفیع تو شب و روز   در جهای خیال اسی بر از سور است

طوبی لعین لا تزال تراکا   طوبی لاذن حظهن فداکا

لا کان قلب ما سکنت صمیمه   لا کان نفس لم تمت بهواکا

معاشر اخوانی سلام علیکم   لقد طار بی الاشواق حتی لدیکم

اقول وقد طال التفرق بیننا   الا لیتنی قد کنت بین یدیکم

کایامنا لما نعمنا بوصلکم   وطیب لیالینا سلام علیکم

سلام من برسان ای نسیم جان پرور   بدان خجسته لقا و یک نفس با شیم

خلاصه همه آفاق و زبده دوران   سر افاضل عالم ملاذ اهل هنر

ای که کردون هنر للّٰه کفته   که فلای عرض زکشت منت

آفتاب سپهر فضل و هنر   پادشاه ممالک سخن است

مرهم دیده ستم دیده   ز آرزوی تو آب درد دل است

اذا ترحلت عن قوم وقد قدروا   الا تفارقهم فالراحلون هم

مولای الوری طال بحبابکم   ومولای ان لم ولا کم

وانی وان غبت عن عینکم   لما غبت اذ کنت انساکم

ولو ادعی بنار الهوی احترقت   لکنت حاشاکم

سوای من النطق ذکری اکم   سوای من الطرف اتیاکم

عرفناکم اذ عرفنا الهوی   وتلقی الهوی حین نلقاکم

فلولاکم ما عرفنا الهوی   ولولا الهوی ما عرفناکم

الباب الثانی

فیما یحتاج الیه فی افتتاح المکاتبة والجواب عنها وهو عشرون فصلا

الاول

فی ذکر المحبوب

واللّٰه ما طلعت شمس وما غربت   الا وانت منی قلبی ووسواسی

ولا جلست الی قوم احدثهم   الا وانت حدیثی بین جلاسی

ولا هممت بشرب الماء من عطش   الا رایت خیالا منک فی الکاس

ولا تنفست محزونا ولا فرحا   الا وذکرک مقرون بانفاسی

در آن نفس که از جان کی اثر بود باقی   هنوز یاد توام در ضمیر خواهد بود

از یاد تو نیستم زمانی فارغ   پای شوم نام تو پای کویم

ولقد ذکرتک فی السفینة والردی   متوقع لتلاطم الامواج

والسحب تمطر والریاح عواصف   واللیل مسود الذوائب داج

ومن الاعادی فی السواحل عسکر   یتجهزون لغارة وهیاج

وعلت لاصحاب السفینة ضجة   وانا وذکرک فی الذ تناجی

تا نقش هست بیاد تو بر آید نفسم   ور کنم نقش تو نظر سوی کسی هیچ کنم

یاد کردی ابند کان بکرم   کرده کارت همیشه یاد کناد

یاد کرد کهنه زمن یاد تو کن درانه سرا   که تو از یاد شدی تا کرانی یاد هم

ما خطرت فی حدیث من شکی الی محبت الحیوی وقدحت فی اشواقی

کثیر حدیثک یا مهجتی لو عنی ان الحدیث من الحبیب تلاقی

لیس یجری علی لسانی شیء   یعلم الله ذا سوی ذکراکا

کرر علی حدیث جیران الفقا   ان الاحادیث من لیلی تسلینی

یاد تو جو آتش است اندر دل من   حاشا جو در کنید آیم از دیده گشاد

در هیچ موضع سخن گفته و شنیده   الا که در آن مقام که ذکر تو می رود

واللّٰه ما التفت الجفون بنظرة   الا وذکرک حاضر لفؤادی

ذکرتک والخطی خطة بیننا   وقد نهلت منا المثقفة السمر

فواللّٰه ما ادری وانی لصادق   اداء عرانی من حبابک ام سحر

باد توام خوش است ای جان جهان   کز یاد توام شود شاد روان

اللّٰه یعلم اننی لست ذاکرکم   وکیف اذکرکم اذ لست انساکم

معبودی که اوراست پرستم   که دل خالی زحمت جدایی ام

یاد تو کنم نوش جوی بر کیرم   نام تو کنم نقش جوی بر کیرم

در هر چمنی که دیده ام سرو و پا   بر یاد قد تو پاش بوسه نستم

جانم در دل حاضر که جان در جسم و خون در رگ   فراموشم نمی ورزی که در کو دمت یاد ای

بذکراکم یا وعد رائحة بالیا   فطرفة عین منک ما کان خالیا

یاد کردی زمن و تعلا مر ابعضر وری   که خدایت جم داد و جهان یاد کناد

فواللّٰه لولا ان ذکرک مونسی   لما کان قلبی الصبر ان یطیب

وما بین العشق الا انه یجمنی   وما لی سوی ذکراک حظ من العمر

ولقد ذكرتك في السفينة والردى متيقن لتلاطم الأمواج
والسحب ممطرة والرياح عواصف والليل مسود الذوائب داج
ومن الاعادي في السواحل عسكر يتجهزون لغارة وهياج
وعلت لاصحاب السفينة ضجة وانا وذكرك في الذ تناجي

تا نقش هست بياد تو برآيد نفسم   دركنم نا تو نظر سوى كسى هيچ كسم
ياد كردى ابد كان بكرم   كرده كارت هميشه ياد كناه
اذكر كفت زمن ياد تو كن در دو سرا   كه تو از ياد شدى تاه كدامى ياذم

وانظر في حديث من شكى الحب هجت الجوى وقدحت في أشواقي
كبير وحديثك اشتهي لو عني ان الحديث من الحبيب تلاقي
ليس يجري على لساني شئ يعلم الله ذا سوى ذكرا كا
كرر على حديث جيران النقا ان الاحاديث من ليلى تسليني

ياد تو جو آتش است اندر دل من   حالي جو ترا كنذ آيم از دين كناه
در هيچ موضع سير كفت وشنيد   الا هذان مقام كه ذكر شما رود

والله ما التفت الجفون بنظرة الا وذكرك حاضر لفؤادي
ذكرتك والخطي يخطر بيننا وقد نهلت منا المثقفة السمر
فوالله ما ادري وإني لصادق اداء عراني من حبابك ام سحر

ياد تو ام خوش است اي جان جهان   كز ياد ه لادلم شود شاد روان
الله يعلم انني لست اذكركم وكيف اذكركم اذ لست انساكم
معبودي كه اوراي بو ستم   كه دل اخالي ز خدمت جست يا دم
ياد توكنم نوش جوي بر كيرم   نام تو كنم نقش جوي بر كيرم
دا هر جمعي كه ديده ام سروي ما   بر ياد قدتو پاي بوسيد ستم
جانم هدف حاضر لا جان وجسم وخون دوك   فراموشم نمي وقتي كه ذكر دوست باذ آيد

بكلام ياد عذر اخذ باليا فطرفة عين منك ما كان خاليا
ياد كردي دمن دتعه سر ابعضر ذي   كه خدايت جرم داد جهان ياد كناه
فوالله لولا ان ذكرك موسني لما كان قلبي بالهوى ان يطيب
مينا بين العشق انا نسيتي وما بي سوى ذكر الحظ من العمر

يا افسوس بيابان بوده عمر عزيز   هيهات ذكر بوي افت ومكتوب شان

الباب التاسع

في ذكر ايام الوصال واستعادتها

ليالي اللذات سقيا لك ما كنت الا فرط كلاب
عودي كما كنت لنا مرة فنحن ان عدت عبيد لك
يا ليلة علقت بالعود والعود عودي لنا با اماني عضة العود
وعلى بحر الوراج تمر جادتج من العنبر المشوب بالعود
فاحت وناحت وزلت طول ليلتنا عيد اننا العود يا عيد اننا عودي
لله ساعات تقضت لكم ما كان احلاها واهناها
ولت فلم تبق لنا بعدكم شيئا سوى ان نتمناها

ياد آن كه بود بجهره دوش بوده   درد بام ز فروغ رخ تو كلشن بوده
دينر ذوي تو لم داحت جشم ود ل بوده   سرو ز از عشق تو ام سايه جان دتن بوده
دود لم بوده كه من با تو بهم جاوبد   دفتي وكار جز آن شد كه كمان من بوده

وكانت العراق لنا ليال سرقناهن من ايدي الزمان

جعلناهن تاريخ الليالي وعنوان المسرة والاماني
وليلة كادمن تقاصرها يعثر منها العشاء بالسحر
يا ليلة طرب الفؤاد لذكرها ان كنت مسعدة المشوق فعودي
سقى الله اياما تقضت بقربكم وتعش الملى في دوحة الانس ضاحك
بعثنا زمانا والعيون قريرة واصبحت دهرا والجفون سوافك

اوقت آنكه بر تو كامي بوده   با سلام سرا جواني بوده
جشم انا از كاه لبت   عاشقان ترا نصاني بوده
بر كف من ز دست ساقي وصل   هر زمان ساغر شراني بوده
روزكار وصال جون بكذشت   كوئي آن روزكار خواني بوده

الا ليت ايام مضين تعود فان عدن يوما انني لسعيد
ليالي الملتقي عودي بموعودي وجددي وصل محدود بمجدود
سقى الله ايام التواصل بيننا ورد الى الاوطان كل غريب
فلا خير في الدنيا بغير تواصل ولا عيش في العشق بغير حبيب

ای خوش آن شب کز وصال یار ما را دوش بود   مشتری در طالع و خورشید در آغوش بود

سعد ما از خنده بود و لعل ما پر خنده بود   ماه ما تا بنده بود و کام ما پر نوش بود

سقى الله ايام وصل الحبائب   جو عهد شباب از فؤاد احبائب

تقضّت وما عيّنا الايام لا تستلفت فيها السرور و فيها الأنس متّصل

عن النوائب والحوادث دائرة والدهر في غفلة والشمل مشتمل

سقى الله ايامًا اتيح حسنها و قد كنت في ظل من العيش ممدود

بنظم ابن معتز و خط ابن مقلة و نثر ابن عباد و دولة محمود

حبذا دوری روزگار وصال   روزگارا مانی و آمال

روزگاری چو روزگار شباب   ای دریغ روزگار گشت محال

خوشا وقتی که با دلدار بودم   ز باغ وصل برخوردار بودم

خوشا شبها که با آن ماه تا روز   چو بخت خویشتن بیدار بودم

خوشا آن نوبهاران شادمانی   که با آن سرو گلرخسار بودم

بر سر جام و دستی دستهٔ گل   خرامان وصف گلزار بودم

کنون گویی که بود آن خواب مستی   که دایم گشته چون هشیار بودم

واحسرتا لليالي اشرقت بكم تلك الليالي التي عُدّت من العمر

بأحبتي ايامنا الماضية   وعيشنا في ظلكم راضية

هل الدهر يومًا بليلى يجود   وايامنا باللوى هل تعود

شهور تقضت وعيش مضى بنفسي والله تلك العهود

الثالث

في ذكر المنازل والاوطان

مواطن افراحي ومسرى مآربي واطلال اوطاني ومأمن خيفتي

معانٍ بها لم يبخل الدهر بيننا ولا كادنا صرف الزمان بفرقة

كرر على السمع مني ايها الحادي ذكر المرابع والاطلال والوادي

آرزو می‌کنم منزل دوست   با بهر جائی که دلدار دوست

آرزو می‌کند بهشت آباد   دل بیوی وصال حور نژاد

جای جانان جان همی خواهد   جان که صد جان فدای آن جانان باد

سقى الله هاتيك الديار واهلها ودام بها الاقبال والأمن والنعمة

یاد باد آن مقام جان افروز   که در و بود یک صفت شب و روز

كان مولدي من تركستان الحي اهل الحي يقفو به ابن طاهر

الرابع

في التأسف على فوت ايام الوصال

کار باد کرد از وصلت بکف کردم   تا ز خود ام از چنگ من کر رهائی

فقدت زمان الوصل والمرء جاهل بقدر لذيذ العيش قبل المصائب

اني نذرت لئن لقيتك مرة ان لا اعود الى فراقك ثانية

قدر ایام وصال تو ندانستم   صورت حال که دانست که چون خواهد شد

ای صبا گر سوی طاق دو ابروت سوا   دست دابروزخ همچون ستون خواهد شد

گر آستین دوست بیفتد ز دست من   چندانکه زنده‌ام سر ما و آستان دوست

لئن جمعتنا الدار بعد تفرق حلفت يمينًا لا اخونكم عمري

ای روزگار عافیت شکرت نگفتم لاجرم   دستی که در آغوش بود اکنون بدندان میبرم

گر آن روزها قدر نشناختیم   بر آتشم اکنون که دریا خشم

لو علمنا ان نلتقي لقضينا من سليمى الوطرا

ازین مرکب سعادت دست کی بود   ستر آدم در حضورش عمر باسخ

الخامس

فيما جاء في الخيال ورجاء ايام الوصال

وتحجزني نحو القسم مقلتي فتطلع لي بالليل من طيفكم بدرا

فما زالني والليل يقضي دماءه من الصبح الا نفثة تبطل السحرا

فلولا رجاء الوصل ما عشت ساعة ولولا مكان الطيف لم اتهجع

هر گفتم که دعوی سودای او کنم   با آرزوی دیده تماشای او کنم

او آفتاب عالم و من ذره حقیرم   نی خود که بود که تمنای او کنم

او سرو بوستان بهشت و من کیم   کانو بشه تفرج بالای او کنم

آنم عمر که دامن وصل بگیرم جان   چون گوی در ره تماشای او کنم

فلولا ابتداء دعتني بانه بكم لسبرت نحاه عرقته المدامع

آرزو می‌کنم با تو بدی داستان   با بهر گوشه یکی شهر که آید جو مهمانی

جز خیال تو غمگسارم نیست   جز از کربه هیچ کارم نیست

اگر نه وصل توام دستگیر خواهد شد   بر آسمان ز دود دلم ابر خواهد شد

ان طيف الخيال انعم لما انعم الله بالطيف الخيال له
درچشم نهاده ام خيال رخ تو   ... خوش جا نهادی در آن
شب شود ای سر زلف تو با او آرام   دیده در خواب با دیده خیال تو کنم
او میرد وصال تست درد جان را   از تن ... جانم بیرون کنم
لم اغل من عيني خيالك ساعة فتشابه التقريب والتبعيد

السادس
في مثول المحبوب وسريانه المحبة في الوجود

لئن غبت عن عيني فانت في مهجتي ... شغوله ... هواكا
ليس يجري على لساني شيء علم الله ذا سوى ذكر اكا
ومثلك حيث كنت لعيني فهي ان غبت او حضرت ترا كا
اما نظرت من بعيد ... لي احد الا وشخصك ماثل
وما رقت الا ... في الكرى كانك فيما بين جفني نازل
كل ... بالنعيم ... في كل جارحة هوا لادمين
ذره ذره اجزای ... هست ... درد ... معلق ... بود

دیده در هر چه ... تا ... از تو ... مرا
اجزای وجودم همگی دوست گرفت   نامیست زمن بر من و باقی همه اوست
قد تخللت مسلك الروح مني ولذا سمي الخليل خليلا
خطرات ذكرك ... مودتي فاحس منها في الفؤاد دبيبا
لا عضو لي الا وفيه مودة فكان اعضائي خلقن قلوبا
خيالك في عيني وذكرك في فمي ومثواك في قلبي وانت ... الغيب
فاينما كنت في مكان فلي الى وجهك التفات
... ان ... فكرا ... ثوات
بهر طرف ... تراجیم   ... نظرم ... تو ...

السابع
في قوام المحبة واستقرارها في الاحوال

تتغير الاحوال ... ما عتراه نفور
حتى الزمان على دوام وجوده ان الزمان كما ترا ... عبور
ذلك العداوة ... باشتهم ... ونفور

من شانه ... سوال ... اذ ... عتيرتي
ذكر الذي ... والموت ... والصبابة ...
... دوست ... هزار ... باشد ... نو
... آشتی ... عالم ...
ماكان فيه رضاكم ... الرضا والقصد ... الا ما له
... دست ... تسليم ... فرمان ... دست
... الجفا من شانه ... الا ... سواكا
... فالعاشق المسكين عند رضاكا
... قطعت ام جفا ... عذب ... ام صفا
... الى المحبوب ... فان ... احيائي ... اتلافا
... مصلحت ... كار ... داده اند
... شود از تو ... خشنود ...
دعا ... الحافظ ... طوعا ...

مثل الفراشة ... اذ ... الى السراج فتلقى نفسها فيه
مولاي ... اليه اصبحت طوع يديه
ان كان يرضيه قتلي فلا خلاف عليه

الفصل ١١
في تعذر الاعراض عنه

گرم ... قبول   ... بر آستان عبادت
... کرام زهر ... بارا   آدم ... کرام صبر ...
... دل از تو ... از تو ...   آن ... آخر ...
... دست ...   ... از طبع ...
... مالوف ... خانه ...   ... جای ... کرد ...
... انصاف خویشتن ... هم   ... دل از تو بر ...
... از تو با ...   ... خود ...

الفصل ١٢
في التعلل بما يشبهه ومتعلقاته

الله يعلم ان النفس قد تلفت شوقا اليك ولكن ... استحيه

يا جيرة الساعي لضيعة شعبه هل يعرض الحب القديم عبورا

عشق تو باد در دل مسكين حزين / با شير فرو شد ست با جان برده

كهن شود همه كس را بروزگار ارادت / مگو مرا كه همان عشق اولست وراد ست

جز از آب و گل من در دل من مهر تو بود / با خود آوردم از آنجا نه بخود بر بستم

عهد مهر و وفايي كه ميان من و تست / كه از مهر بر نبودم نه بكين بيوستم

ولو اصبحت ليلى تدب على العصا لكان هوى ليلى جديدا اوائله

الثامن

في محبة مشابهه وما يتعلق به

احب من حبكم من كان يشبهكم حتى لقد صرت اهوى الشمس والقمرا

امر بالحجر القاسي فالثمه لانه قلبك ايضا يشبه الحجرا

ما بجويم فريب نركس تو / سحر و بيمار ناه دوست ميدارم

ورزهو كي بهار جهره تو / نقش ارتنگ دوست ميدارم

ما دلت مهر مهر من گيرد / نقش بي رنگ دوست ميدارم

احب طيري الورد باسم مالك لان عليه نفحة من جمالك

مالي وللبرق اللموع وللصبا وتذكر الاتراب والاوطان

لولا كماهر الجيران معاطفي طربا ولم اصبو الى الالحان

گل چون دشمايل تو بوئى دارد / مانند رخ تو كه برنگى دارد

اندر پى او دلم بجان چون بلبل / نى خود چه سال گفت و گوئى دارد

التاسع

في ترك الغير والبشارة وترجيحه

هجرت الخلق طرا في هواكا وايتمت العيال لكى اراكا

ولو قطعتني في الحب اربا لما حن الفؤاد الى سواكا

وحقك ما نظرت الى سواك بعين مودة حتى اراكا

وفي الاحباب مختص بوجد وآخر يدعى معه اشتراكا

اذا اشتبكت دموع في خدود تبين من بكى ممن تباكا

گر بگذشت درد دلم تا تو خاطر منى / يك نفس از درد دل جهرمن غمى

العاشر

في اختيار مراضيه والعتاب والامر والنواهيه

لك الحكم في امري فما شئت فاصنعي فلم يك الا فيك لا عنك مقنعي

ونظرة منك باستوى دنيا املي اشتهي اليّ من الدنيا وما فيها

علّلت قلبي امنيها لقاكم ليقضي الله امراً كان مفعولا

روزگاری بآرزوی وصال   می‌گذرانم بکاهش و سوک و مکر

اعلّل نفسي بالاماني لعلكم واطمع في روح الوصال عسا كم

ان غبت عنك وان حضرت فانني متعلّل بهواك او بهسوا كا

داغ عمر گرامی که دود بی کرد   بآرزوی مرا عهد و بوی بوک و مکر

اعلّل النفس بالآمال ارقبها ما اضيق العيش لولا فسحة الامل

الفصل ۱۳

في الوحشة عنه وما يقرب منه

تعوّدت اختم طرفي وحشة لكم عن كل خلق من الدنيا الّا فيها

اكمالها فاني خيالكم في الناس من كل من بالحظ او ميه

ای روی خوش تو شادمانی چه بود   جز لعل لب تو زندگانی چه بود

ای جان عزیز از خود انصاف بده   بی جان عزیز زندگانی چه بود

جفا و جانت که مرکم بر ست   بی روی خوش تو زندگانی کردن

بودیده من جمله جهان شاد بگشت   تا دوستی دیده برفت از دیده

اذا اشتبت ترهت من واده لحاظي في جنة ناحلستم

ولكن عيني تشتاق ان تكون ليلى ديها نا ظرتم

این میم که تو که بر روی تماشا دادم   کافرم گر دل باغ و سر صحرا دادم

هر گلستانی که دیدم که تو دشمنم نابود   بر جا جنین بگوم که تو و حبا دادادم

بی روی تو ای جان جه کار آید جان   حقا که بود جه دنخ دلان بستان

الفصل ۱۴

في الافتقار بالنسبة اليه

این فقر من که منزل کو هنه   که امانی کمینه بنده نیست

وان لم اذق حقّ اليك بنسبة لعزتها حسبي افتخار في تهمتي

وحسبي تشرفا باني عبدكم اعبدكم من وقفة المنده كلّ

ای فضلت نا سنزه تو سید کس   حلقه و داغ تو ام جاودان بس

عاشق ازین تو ام جمله جهان بی و انند   نسبتم جون بتو کردند همین مایه بسم

الفصل ۱۵

في تعذر كتمان ما في النفس من المحبة وغيرها

كيف يخفى المحبّ بين هواه وشعار الهوى عليه دليل

اخفي من البرحا وحدا مثل ما يخفي من النيران امر الوادي

والكف تستر ان الاشي ولو تما علت التصبر فاذ تمت بشوار

ثوب الريا يشف عمّا تحته فاذا التحفت به فانك عار

يک لحظه هزار جان بانی کرد   خون خورد و خوش بود و دستانی کرد

می خواست که راز خود نگه بنمایم   خون جگر سوخته غمازی کرد

ومن لي بكتمان سر الهوى وصفرة خدي دليل على

واذا كتمت هواك زاد ظهوره كالمسك يظهر نشره الكتمان

واضلابي آنبي كتمه حبكم وبثته بلسان الحال اعلان

والمحبّ لسان في شمائله بما يجن من الاهواء يكتتم

كو كيف اوادي حبها في جوانحي وصفرة لوني بالصبابة تشهد

الفصل ۱۶

في تمنّي عدم المعرفة والمحبة

تمايتنا وليل الوصل داج مفرق بيننا لمح الضيا

فقالت ليت لم يكن حين رات   چه بودی که نبودی آشنائی

ای کاش بحرمت تشرف نشدی   تا از همه عضها نابت کند

ليت الهوى لم يجر مني وبينكم وليت معرفتي ایاك لم تكن

کاجی که نه بهری و شناختی   تا دردم هجران تو نکر اختی

الفصل ۱۷

في قلة التصبّر

وكيف التصبّر عنك واي صبر لعطشان من الماء الزلال

کو نیک بصبر جوی کام دل خویش   کو صبر کرام دل جوی کو بیچ شو

با من بنفاق صبر جانی کند   آن نیز بدولت تو امروز نماند

گفتی که جفت صبر الرمه کوشود   صبرم سبب خواب دلبر اندر کند

الفصل ۱۸

فيما يتعلق بالنوم والكرى

ليلى وليلى نفى نومي اختلافهما بالطول والطول باطوبي لو اعتدلا

يجود بالطول ليلى كلما جلت بالطول ليلى وان جادت به بخلا

کو بیند بخت ناگوار بینی   ای بی خبر از جد حکی خواست مترا

السوء بعدکم علی حرام یا من فارق الاحباب کیف تنام

با دیده قرار نیست دهم خواب   کو خواب و کجا قرار دیده

عجبا للمحب کیف ینام   کل نوم علی المحب حرام

الفصل ۴

فی المشاهدة والملاقات

طوبی لمن اصبح یلقاکم جمعنا الله وایاکم

طوبی لمن عطی الیک بخدمة ویقوم فی الخدام بین یدیکم

چشم روشن کسی که روی تو دید   نیکبخت آنکه دست وی تو کشید

بود اداع داد در تو نشستند   بود بر آن دیده در تو شنید

خرم کسی بود که بهر مطلع صباح   چشمش کند مطلعت روی تو افتتاح

الفصل ۵

فی تسهیل المشقة لطالب المحبوب

ان الطریق قریبا حین اسلک الی الحبیب بعیدا حین انصرف

جفا و جور رقیبم که عاید محبت   که با اراده ادهم جهت آستانه

مغیلان جنت ناحی عنان از کعبه زنایر   خسک راه رسانان بساط حریر باشد

دع الحب یصلی بالاذی من حبیبه فکل الاذی ممن تحب سرور

الباب الثالث

فی الجواب عن المکاتبات وهو فصلان

الفصل الاول

فی وصف المکتوب والکاتب

ای کلک تو بر عروس کاغذ   عقد از ذنب بسته

دست ظلمت کلاه حور   بر کرد آفتاب بسته

خطی چو آب و آتش نوبتی   قیامتی کی خوش نوبتی

کتاب حکی عصر الشباب وطیبه ویقتاد ایام الوصال زمانه

فکم فیه من در نظیر منظم یحل عقد الغانیات بنظامه

اتی مجلی المکلوم لطف کلامه وسلم نفسی من اذاها سلامه

فلو جاز وحی بعد وحی نبینا لکان الذی یوحی الینا کلامه

تو گوئی که شکر بر زبان   دوان و خرد در شکر نهان

همه جای جان و باد آید دل   حروفش چو لعبتان چگل

اذا التقی علی ورق انامله افترا البرق کتاب الانام لدی

از دولت والا نامه هر کو   دنی کو به ببندد چشم کسی

فی خطوبن کل قلب شهوة حتی کان بمداد الاهواء

ولکل عین قرة فی قوجه حتی کان مغیبة الانداء

فقد نال عینی من مطالعته قرة ونفسی حیاة والفؤاد سرورا

کادت معانیه خلال سطوره لحسن معانی اللفظ ان یتکلما

نقابحت هر حرف از آن کتاب   فروهشته بر عارض دلفریب

معانیست در زیر حرف سیاه   چو در حجله منظور رومیخ ماه

اتانی کتاب زاد موده قدری کما جاء وحی الله فی لیلة القدر

اکتابکم والوحی من ایاته اخطابکم والروح فی کلماته

ام خطکم والمسک منه رشحة ام لفظکم والدر من قطراته

طالعته فرأیت بدرا طالعا من غصن طوبی طاب عند جنابه

قبلته وشممته فکانما منشور فر قبتر علی صفحاته

عقل الزمان وبلت منه نظرة بالبته لودام فی عقلاته

لقد وافی مثال منک عالی ولکن کان الا لا مثال له

بالفاظ کمنظوم اللآلی ومعنی کان کالسحر الحلال

اتتنی بخطکم رقعة الذ واشهی من العافیة

واجدی علی النفس من قوتها وانعم من عیشة راضیة

اتانا العذاری الید فی حلل التی تختر من علیم وتنطوی علی تحیر

تحیات ومعناها تمانح لفظها کما امتزجت نفث الغمامة بالخمر

فقی کل عضو حین تنشد مسمع یجی لسان لا یزال له یطری

دوان دیر و نامه چون آب حیوان   خوش و خوب و خرم چو روز جوانی

دلارای همچون گل نو شکفته   طرب زای همچون می ارغوانی

چراغ بهشت از فنون لطائف   فروزنده در وی چراغ معانی

نظرگاه دیده چو لوتنک مانی   روان بخش چون چشمه زندگانی

چو طبع تو دروی فنون لطائف   چو ذات تو دروی صنوف معانی

آن نامه شکر ثابت   وا منتها شته منی الاتیام

مشتمل بر فنون لطف رسید / بچمین شده دکبسه علام
ستبرد شجه کالسبع خاصیت / بجمر بی عبان غاص مشتاق
خبر دهت بهمان دحس عهد بود ای / چو لزعاری سال بو کرد ما استنطاق
هزار نفس کرای فدای کن بهمان / هزار جان کرای فدای آن میثاق

الفصل الثانی

فی سابر ما یحتاج الیه فی الجواب

ورد الکتاب انا الفداء لعلکم فنظمت نفیس الدر فیه اسطرا
ففضضته عن جونه فتارجت نفحاته مسکا وفاحت عنبرا
واعدت فیه تاملی متحیرا کیف استحال اللفظ فیه جوهرا

چون چشم بران خط دلاویز / مانند دو زلف دلبر افتاد
بر فرق نهاد دیده و دیده / بلکه زدوده فرق نهاد
از خط تو دیده را کهر سا کردم / وز لفظ تو نطق را شکر خا کردم
وز نامه میمون تو هر حرفی را / مانند الف میان جان جا کردم
بو سیدم و بر سر دماغ جانم نهاد / بیچاره دلم ز شوق بسوخته ساخت

جو خطاب دلکشایت ز دست دل اندر آمد / نعمات انعم الله صباحکم بر آمد
فذکرنی مولای لله دره وشرفنی حتی حویت المراتبا
وکاتبنی المولی بای کتابه فکنت لو ادری فحزت المکاتبا
آمد بدلم عاشق بهجوز سهام / مرغی لز آشیانه محبوب نامه نام
دوحرف لقب نهاده که یا ایها الحبیب / عقلش خطاب کرده که یا احسن الکلام

الباب الرابع

فی ساجین الجواب وانجابه والشکایة عن ترک المکاتبة

عن المداد بارضکم لا یشتری ام عزت القرطاس والاقلام
ام عن کاتبکم فیقبل عذرکم ام عبرتکم بعدنا الایام

سالها مهر خدمت ورزم / سبلامت هم نیرزم
آنکو مسلا ب زنو فاتح باشد / بجاده رها مکن که ضایع باشد
بنامه لا کهی یاد آور از من / که نامه نیکی اثر خیزد نه عاری
مکن یکبار که سا را فراموش / که چون من بیمار شده وسدادی
بیاد فی بهد کاترا باد نادی / چنین باشد طریق دوستداری

هجر ز تلطان جود بادی کنی چه شد / عمر ز دکان هجران شادی کنی چه شد

الباب الخامس

فی الهجر والفراق والاشتیاق

امولای فدیتک ان شوقی الیک یسوم الاشجان سقوما
وسد فیجتنی اجفان عینی تعوم فی بحار الدمع عوما
ومهر فارقتنی ما وقفت مهری حقوق لم یذق شرنکا و نوما
وها انا منشد شوقا ووجدا عسی الایام ان یرجعن قوما

ی خواست قلم تا شوق اشرح دهد / سودای بیابین کدار شد او دا
گر خوای کشتنم بجاز ی / وحمی آخر برتن بیجار ی
در فراقت جز غم غمخوار نیست / وای آن کس غم که غم خوار ی
در فرقت آب چشم از سر بگذشته / آنیت بلی سرگذشتم سی تو
ان یوم الفراق قطع قلبی قطع الله قلب یوم الفراق
جان آفرین و جان خداوند / کا هستم بخدمت عظیم آرزومند
چشم من نه تو دور از روی تو / بشت دسنا از غم بر نیاید کس نشست

در فراقت زنده کی کردی کنیم / زندگانی بی آن جان کنی نیست
کسی کز خدمت محروم کردد / عذاب دوزخش معلوم کردد
مرا ایام فراق تو روز کار بسوخت / که کرد کار مکافات روز کار کناد
چون بیاد ز فراق تو چنین شد حالم / آه اگر مدت هجر تو فزون خواهد شد
وکل مصیبات الزمان رایتها سوی فرقة الاحباب هینة الخطب
گر براندیشی که در فرقت تو / این عجب باشد و دل شود
از تو دوری کرد ی یک دم / وز تو غایب نبود ی یک روز
فراق تو الله اکبر چه گویم / چه کار بی مشکل چه خطیب هائل
ز حال خود شبهی عرضه دارم / دلی لم یحل بیننا فقط حائل
تو خورشید فی و من سایه کردار / لو غابت الشمس فالظل زائل
ای دل این وصل چنین بیجنون / چون یاد که نوبت فراقست کنون
نه دری تو خود این تو ان بود ولیک / که زنند او هزار مردن بهتر نیست
واشتیاق رخ خورشید دشت / کار من زین زار خواهد شد

ای بار روز که نه وفی تو ام   آستین از اشک تر خواهد شد
ای بسا شب که در اندیشه تو   دیده پر خون جگر خواهد شد

فما وجدت على الف افارقه وجدي عليك وقد فارقت الا فا
لولا مفارقة الاحباب ما وجدت لها المنايا الى ارواحنا سبلا
وكدت اطير من شوقي اليكم وكيف يطير مقصوص الجناح
ولا عذر وان كادت تطير جوارحي اليك فبعض الطائرات الجوارح
التفرق
يوم الفراق من القيامة اطول والموت من الم الفراق اسهل

چه دهم شرح که هجران تو با طبع چه کرد   شوق روی تو که هرگز نرفت از سر ما

الا ليت شعري متى نلتقي ونبني مدة الهجر كم بيننا نجي
لقد طال عهد السوى والنوى كان التداني لم يخلق
وكنا سمعنا بيني سعى يشتمي الوصال فلم نرزق

دلی داشتم ساکن لا اضطراب   ز شوق جناب تو آشفته شد
ز دوری سرشکی چو از نم تن   سواد فرقت خرمن شسته شد

چو گفتم سا د وقتم ز حال درت   جهان بر جهانی چنان گفته شد
بگفت داستان تا خدای دلنواز بس   سالها جلوه بر بوادرت آرزومندم

الشوق اكثر من ان يحصر جارحة كل الى كل على الكلات مشتاق

خدای داند که شوم فراق حضرت تو   ز گونه گونه حوادث چگونه رنجورم
فراق باد و غریبی و جور چرخ کهن   نه آخر از شرف خاک حضرت دورم
خدای که فقیر ناطقه را   با تن تیره آشنایی داد
که مرا کم شبی چراغ حیات   ز حضور تو روشنایی داد

من المدامع ما الشوق نتيجة وفي الاضالع نار الوجد تضطرم
دواكب في خيما كلما سمح ذلك تحرق غلبا كلما ضرم
كان تحاريب ليلة مذ لحقته على مقلة من فقدكم في غياهب
بعيدة ما بين الجفون كانها عقدن اعاليه كل هدب بحاجب

که پای نهم بر آستانت   بر فرق سپهر کیان نهم پای
و دست مبارکت ببوسم   بر تارک آسمان نهم پای

اسيرى وقلبي بالفراق اسير واقرح عنكم والوصل عسير
وجلى عنو الاحبة تابل وفي نظرة طلعت البرفاق حسير

بی دوم از ستم حسرت مبتلای کوم   خبر از پای برآنم که زمین بی سپرم
پای بی سیم و با پای دلم بی بعد   باد بی هندم وار باد فرو بسته ترم

جعلوا المخ خشية الفراق واستحلوا تناقض الميثاق
وزعيتا ان يكونوا ابعدا والذي بيننا من الود باق
ذات هجر بحون من خوف هجر   وفراق بكون خوف الفراق

اشتیاقم بحضرت عالی   که جبینش دبیج عالی باد
از حسابش اکثر اوقات   که وجود خودم نیاید یاد
چه دهم وجه باد بسر از آن   ز اشتیاق ایزدم نهاد نهاد

الباب السادس

في التهاني والبشارات وهو اربعة فصول

الاول

في التهنية بالاعياد والتشريف والاولاد

الصوم والفطر والاعياد والعصر مشيرة بك حتى الشمس والقمر

فصل نوروز بر تو میمون باد   روزگارت چو همایون باد
عید جهان عید تو خرم باد   سایه اقبال تو پاینده باد
در چمن دوستیت گل دولت   نرگس بخور سر افکنده باد

ابشر بحول وصال بالاقبال وبيمن منتظر وسعيد الفال
عام عليك ايام مسعودة يقضي عليك برفعة وجلال
امنى بشرى جبر قدو نعيمها ونيل مشوة السراة بهيم
بمولد مولود بيض ما جد وان بدا في القوم الكرام كريم
بشرى فقد نجم الاقبال ما وعدا وكوكب المجد في افق العلى صعدا
لله آية شمس للعلى ولدت نجما ونابة عز اطلعت اسدا

ای طلعت تو عید بزرگ جهانیان   ایام عید و فصل شریفت خجسته باد

بالسعد طالع قد عاد عيده عليك ومثله الف تعود
اذا ولد المولود من آل هاشم فقد زيد في اهل المكارم واحد

حق آنکه تا سال نو به همایون باد   همیشه روز نو چون روز عید میمون باد

بر در طالع سعدت که گنبد فلکست هزار دور طواف سعود کرد و نهاد

يا بن الكرام الكرام تهنى كل يوم عيد • وكل يوم سعيد

تهنيك بالاعياد لا علم عنده ومن لك هنا ها فذاك عليم

عن الصفا بشر وزعلى رغم العدى والحسدة

في ظل ملك ثابت ودولة ممهدة

اهلا بمقدم ابن الاولاد خلف الملوك سلالة الامجاد

طلع السعود به وتلك بشارة شكرت بها الارواح في الاجساد

طلوع مهر سپهر سعادت و اقبال ظهور ماه معالی بر آسمان جلال

نتيجه کرم و مولد فضل و هنر طليعه الطاف ايزد متعال

خجسته باد و همايون مبارک و ميمون مسعود طالع و بخت جوان و نيکو فال

الفصل الثانى

فيها بالبرء من المرض و نيل المنصب

المجد عوفي اذ عوفيت والكرم وزال عنك الى اعدائك الالم

وعادت الشمس نورا كان فارقها كانما فقدها في جسمها الم

آخر این تیره شب هجر بپایان آید آخر این درد مرا نوبت درمان آید

آخر این بخت مر از خواب در آید بحری روزی آخر نظرم بر رخ جانان آید

چند گردم چو دگر گرد جهان سرگردان آخر این گردش من نیز بپایان آید

اذا اجرى القضاء عليك خطبا فطب نفسا بما فعل القضاء

وعذ بالله يجها انك لكل شيء • فان الله يفعل ما يشاء

ناامید از لب دلدار مباش • در جهان سرو میانی غم ایشان

هر اینه کمانی لی دارم • در جهان خون دل دوری شایسته مرا

اذا اشتد عسر فارج يسرا فانه • قضى الله ان العسر يتبعه اليسر

عسى فرج يأتي به الله انه • له كل يوم في خليقته امر

يا نفس ان حاسبك دنيا فاصبري الفضل الخير عقباك

فلا الذي اغناك مفتقر • ولا الذي اشقاك [illegible]

الفصل ١٠

في الرزق و طلبه

كفل الاله برزق كل برية • والمال عارية يجيء ويذهب

والرزق اسرع من لمقلب ناظر سببا الى الانسان حين يسبب

ومن السيول الى مقر قرارها والطير للاوكار حين تصوب

خدای چاره ارزاق بندگان خوردست بجد و جهد که ده عز بری کم و بیش

امیدوار بفضل خدای عز و جل نشسته خوش منتظر میرو بیر و بیش

الرزق يطلع من نواحيه قاعد كطلوعه من سعي آخر طالب

ومن كب في جمع كل مكلف حمل الرجاء طلاب فوق الواجب

الفصل ١١

في الشجاعة والسخاوة

اذا نازعتك النفس يوما بشهوة وكان اليها للفساد طريق

فخالف هواها ما استطعت فانما هواها عدو والخلاف صديق

چو چون مشتبه شوند دو کار که خواستی که ام باید کرد

بهوا هر که ام نزدیکست بر خود آن حرام باید کرد

اذا جادت الدنيا عليك فجد بها على الناس طرا انها تتقلب

فلا الجود يفنيها اذا هي اقبلت • ولا البخل يبقيها اذا هي تذهب

اذا شئت انفاق في الوقت وقته • وان ذمت معروفا فهذا محله

واحسن فما كان بيني وبينه فان عاد بالاحسان فالعود احمد

ان ابتداء العرف مجد باسق والمجد كل المجد في استتمامه

هذا الهلال يروق ابصار الورى حسنا وليس كحسنه لتمامه

کردی بیار سال انعام که کم و کیف آن سمی حد است

اسم پار هم دی امسال بابهار بینه هم بشتاب ست

با تمام است آن فرو کامسال آن پار بینه باز دستاست

فانجز ما منيت به دانجح فما المعروف الا بالتمام

هو کن یاد کن منت الاس دانم از عاقبت حاجت هو لها دست

في النفر حاجات و فيك فطانة سكوتي بيان عندها و خطاب

مفلس زمنم تو سخن کوته شد خود بينك شاسنل بر تقاضی کلامست

تو کریمی و بنده حاجتمند خود حاجت کرحال عرضه کند

غنى منك دنيتي مجد سولية دعوة من لها كرمك فضلا فسولا

أضعتني بين السماح فلا تكن بعد الرضاع فداك رهطي فاطمي

الباب الثالث عشر

في الاسترحام والاستعطاف والاستغفار والاستعفاء

أيا من لديه لي مكان الجميع بعفوك من عذابك أستجير
فإن عذبتني فالذنب مني وإن تعفو فأنت له جدير
دست فلک از پای در آورده مرا   ای پای نهاده بر فلک سیم کبیر
تیر کز آه کسی شد به نماز   نام تو ز الحمد بخواند باز
ستبلى أرحم الفؤاد العليلا واحيني قبل أن تراني قتيلا
إن تكن عازما على قبض روحي فترفق بها قليلا قليلا
فإن احتزال العفو عن مستحقه فإن طاولت الرضا والتكرم
بر من که گناه هست مکثیر   چون کار ازین گذشت بود تقصیر
من معترفم گناه خود را   تو لطف کن از سر تفضل
مسني الضر وحوشيته والمشتكى انت وحالي كما

الباب الرابع عشر

في العهد والوفاء

أنيت بامسكين عهد المتربع وسلوت عن شكان ذات الأجرع
تعنى العهود إذا تطاول عهدها فكأنه لم تسأل عهد المتربع
لا لا معاذ الله أن تعنى اللوى وعهوده فلذته كل ممتع
گر وفا با جمال یار کند   حلقه در گوش روزگار کند
أي إذا انقطع الأحبة واللب موفٍ بعهدي أن جفوا أحبابكم
راستی هیچ کردی بوفا در تقصیر   حیف باشد دور تو عهد چنین
آنکه در وفای تو ستوکند میکند   بت دولت بسیال جوان شکسته باد
یاد می دار که نخ فرمودی   در وفا بر خلاف کن سودی
روزی که نه در عهد تو بگذاشته ام   بر عهد ازان عمر بنداشته ام
إذا صد من أهوى صددت عن الصد وإن حال عن عهدي أقمت على العهد
يا ليت شعري أسلمى لعهد باقية على الهوى أم تمادى العهد أسلاها
فإن سلت بي كما كان أو نسيت فيعلم الله أنا ما نسيناها
جزى هواها ما الروح في جسمي ويشتهي أن نأتيها أو ندنوها

من الأدب بوفاء العهد يعتز فنا خيل العباد في الحالات نوعاها
لا ينقطع العهد والأسباب تقطعنا ولا نحول وكاس الموت نسقاها
تعطي الأحبة ما أرادوا ولو سألوا ولم يجد غير أرواح بذلناها
لا تجمعوا بين القطيعة والجفا عني من الوجه المبرح ما كفى
حبوة وصلكم وتربة هجركم إني على ما تعهدون من الوفا
أرى عهدكم كالورد ليس بدائم ولا خير فيمن لا يدوم له عهد
نسيت مودتي إذ طال عهدي نعم قد يبلى طول العهد منسي
مهر که عهد من ... تو سست هر زمان   ور تو ز دست دوستی از بن دخ تو کهی
چون تو بر دخ صوافی سبب گرو زنی   عهد و وفای دوستان حیف بود که بشکنی
إني على عهد ذاك ... فمن لي بمولى بر بنفسي ذا عن عهد
اندوه که هر که بی تمییز بود   سر عهد و وفای یار ناچیز بود
ولا يحسن الهجر غير خلقي ولا أنا ممن عهده يتغير
تخونون عهدي في الهوى واحكم كذي الود عيب ولبرله عهد

لئن كنت تجفوني وتنسى مودتي وما قد مضى في سالف العهد من ودي
فإني على الود الذي قد عهدته مقيم عليه لا أحول عن العهد

الباب الخامس عشر

في المعاتبات والاخوانيات

تخلف عندي للعتاب طويتها ستنشر يوما والعتاب طويل
عتاب طويل لا أنال نخطه ولم يسوده إليك رسول
سأصبر حتى يجمع الله بيننا فإن نجتمع يوما فسوف نقول
وأبعثني حتى إذا ما الكتني بقول عن العصم سهل الأباطح
تناسيت عني حين لا لي حيلة وغادرت ما غادرت بين الجوانح
چون ذره ز خاک تیره برداشتیم   وز مهر بر آسمان بر افراشتیم
وانگاه چو در هوای ... گشته شدیم   بگذاشتیم چنانک بگذاشتیم
لو كنت تدري الشوق بين جوانحي فالآن تنطفي بجرها أشواقي
وجعلتني قتا بزهرة خلائق فاليوم جرت علي بالأعناق
ما زلت تخضب منك عز محاسن حتى خضبت محاسن الأخلاق

اذ تو ام کو سر این عتاب نبود — ختم لاین گونه در حساب نبود
مرا دل در میان خون دارم — طاقت این عتاب چون دارم

الا إن العقود التي عقدت لنا كيف وقد أحكمت تحللها
الا المودات كيف تهملها تلك المواعيد كيف تغفلها
أين المعالي التي عرفت بها تقولها دائماً وتفعلها
أموت ولا تدري ولست تعاتبني ولو كنت تدري كنت لا شك ترحم
فإن كنت ما تدري فتلك مصيبة وإن كنت تدري فالمصيبة أعظم
معاتبة الإخوان تحسن مرة فإن أكثروا الدمائب افسدوا الحبا
تواز تعجبني كثرة خبير وتزعم أنني رجل خبيث
وليس كذا ولا أذا عليها ولكن الملول هو النكوث
وأن شغفي بها دعوتي وذلتني كذا كان الحديث

باذی ودار که لذمات نکردیم یاد — ای اسیر من عهد تو ستوده باد
نمی بطرف از قصه من حو لا کوش — تو نیز ایضر لاعصه تو هر کوشاد

نه تو کفتی که وصالت برسانند گه ندم — دانستی که لاسانبوکه ختم برساند

أرى أكثر القرب الذي بيننا وليس في صحبته ذنب
كأصبح ذا آيبة قطعها سوء ود في إبقائها عيب
إذا لم يكن لامرئ نعمة علي ولا بيننا آصرة
ولا لي في وده حاصل ولا نفع دنيا ولا آخرة
وأقبلت عمري على بابه فتلك إذا كرة خاسرة

بسر دیگی خواهد بدم جند روز — بلانفع دنيا ولا آخرة
دلم بازه و فتم بسر دیگی — او فتلك إذا كرة خاسرة
دل کرم دو بان نرمت نیست — این جو بیکانگیت شرمت نیست
این جه رسمت داین جه آیینت — حاصل دوستی ما اینست

إلى كم ذا العتاب وليس جرم وكم ذا الاعتذار وليس ذنب
أمثلي يقبل الأقوال فيه ومثلك يستمر عليه كذب
فقل ما شئت في فإن لساني ملئ بالثناء عليك رطب

تمنت بدّ الايام ان صفو دهرها سقم الكرام وصحة الأوغاد
أنا خلقنا في زمان جاهل بمواضع الاصلاح والإفساد
ما إن وصلت إلى زمان آخر إلا بكيت على الزمان الأول
عزلت زمانی مرة في فعاله ولكن زماني لم يزل يدعه العذل
يحسن صدري الدهر بغضا لفضله فطوبى لصدر الذي في ضمنه فضل

أین زمانه که می بجای بر نقصیر — تو قعی که بیکدم ... [illegible]
نکم دشمن کشتم زحانه دور شدم — زحیم خلق فتادم دکر چه فرمایی

إذا كان الزمان زمان سوء فيوم صالح منه غنيمة

جفای کنبد کردان بهاوی برسید — کان فوائد لعدو ضمیر باید بماند
در آفتاب جو لذت جان بسوخت جهان — که کوه را مثل دستگاه باید بماند
کدام طفل تمنی اسیر کنون سلوغ — جو در سواد و بیاض زمانه داید بماند

الثاني

في الاخوان

ألا يا صاحبي مضيا لوفاء من الدنيا وحان له المضاء

ملئت الناس كلهم اضطرارا لأن وداد أكثرهم هباء
لقد كثرت أخلائي لعمري ولكن قل بينهم الصفاء
فليس لهم إذا استشهدوا حفاظ وليس لهم إذا عهدوا وفاء
وكم خل وفيت له ولكن بدا لي منه حاشاك الجفاء
وأظهر باللسان الشوق منه إلي وقلبه عني خلاء
لئن دنست أخلاق رجال فإن المسك يطرحه الأطباء

جهان بختم دلکاف سو سبرد بلام — بمردی اکر ازمردی اثر دیدم
جو مردی و وفا نام از جهان کم باد — وفا زمردم این عهد هیچ اکر دیدم

رسائل إخوان الصفاء كثيرة ولكن إخوان الصفاء قليل
أبا العلا يا ابن سليمانا إن العمى أولاك إحسانا
إنك لو أبصرت هذا الورى لم ير إنسانك إنسانا
نقنا ذا إخوان الصفا بأعلام الهباء على الهواء
نكلهم ذئاب في ثياب جمعهم وفاة الوفاء

تو که با ما چنین توانی کرد با دگر دوستان چه دانی کرد

لعل عتبك محمود عواقبه وربما صحت الاجسام بالعلل

از مرد مخلصان بی یادم گفت از جمله بندگان خود بیشم انکار

جانا چه کرده‌ایم که از ما بریده‌ای بیگانه وار پردهٔ صحبت دریده‌ای

از بهر ما کی ز کسی گشته‌ای جدا بر زغم دست دشمن خود را گزیده‌ای

با ما جو روزگار پراکنده‌گی مکن ما خود پریشانیم تو پراکنده روزگار

مهری که نبود اهل از تو تا کی طلبم شکری که نبوده اهلم از تو تا کی گویم

نه همچو منت بهر بادی خیزد نه همچو توئی بروزگاری خیزد

من خاک تو ام چنین مده بر بادم ترسم که میان ما غباری خیزد

من الیوم تاریخ المودة بیننا عفا الله عنه کل العتاب الذی جری

اذا لم یکن فی الحب سخط ولا رضی فاین حلاوات الرسائل والکتب

این توانی که نباشی در دعای باده بلکه بهر دو شدن از خاطر او نتوانی

حیاتک لا یسر به صدیق وموتک من مصائبنا العظام

وشرك حاضر فی کل وقت وخیرک رمیة من غیر رام

اذا انت لم تنصف اخاک وجدته علی طرف الهجران ان کان یعقل

وفی الناس ان رثت حبالک واصل وفی الارض عن دار القلی متحول

گفتم بنالم از تو بیاران و دوستان باشد که دست ظلم بداری ز من کتاه

بازم حفاظ دامن همت گرفت و گفت زنهار تا ازو بجز او نبری پناه

شکایت دارم از دست تو بسیار ولی مهرت زبان بستی عظیمست

ابی اجلک ان اقول ظلمتنی والله یعلم اننی مظلوم

الباب السادس عشر

فیه خمسة فصول

الاول

فی شکایة الایام والفلک والزمان

عفا علی هذا الزمان فانه زمان عقوق لا زمان حقوق

وکل رفیق فیه غیر موافق وکل صدیق فیه غیر صدوق

نامردانرا چرخ برپرده بود احسنت زهی چرخ مخنث پرور

شد بر زمانه‌ای که جهان چیز نیک را از بهر من بر آورد و بالای من نبرد

ومن شكو الاستاذ فيما ينسوبه ومن ابن الحسن الكريم جناب
الى الله اشكو انني منذ زل نحكم في اسناد حتى كلاب

از جه شهر منست پر از وحشت وظلم / وز جه قوم اند سراسر تلبيس
با چنين شهر سگى العدد ودخ / با چنين قوم عفا الله ابليس
عمر بيست كز دلالت نبى نتوان زد / بكام بجام با كسى نتوان زد
صافى تر ديگ دمى نو از آينه كيست / با اين همه باد نفسى نتوان زد

الباب

في الشكاية عن سوء الحال والمقاسات وسوء البال

ايا عز لو اشكو الذي قد اصابني الى جبل صعب الذرى لا نحنى لها
بعقر اذ قلبي بالعراقين منحني يصنعا فوادى كيف بالله حالها
دائم على داء ولبس معالج مريض على مريض ولبس طبيب

هر جسته كه در مصطبه سكنى دارد / بوى زمن سوخته خرمن دارد
هر جا كه سبه كليمى آشفته دليست / شاگرد منست و خرقه از من دارد

تقسم قلبي في محبة معشر بكل فتى منهم هواى منوط
كأن فوادى مركز وهم له محيط وأهوائي اليه خطوط
فلو كان لى قلبان عشت بواحد وخليت قلبا في هواك يعذب
ولكنني أحيى بقلب معذب فلا العيش يصفو لي ولا الموت يقرب
كعصفورة في كف طفل يسومها ورود حياض الموت والطفل يلعب

بس ناخوش و تيره روزگارى دارم / بس درهم و بسته كارى دارم
غرقه شده ام ميان سيلاب بلا / با آنكه ز ازجهان كنارى دارم
تا يكشبه از جهود لعب ديدم روز / شب نيز نشسته آواره جهان سوزم روز
شو روشنى از روز سياهى شبم / اكنون نه شبم شبست و نه روزم روز

ولو ان ما القاه بالارض هدها وبالنار اطفاها وبالريح لم تجر
وبالناس لم يحيوا وبالريح لم يهب وبالشمس لم تطلع وبالبحر لم يجر
ولو اني استودعت يوما مابي من البلوى لاعوذ كل المريض
ولو عرضت على الموتى حياة بعيش مثل عيشي لم يريدوها
هواى مع الركب اليمانين مصعد جنيب وجثماني بمكة موثق

الاول

في الاعتذار عن الكتابة على الظهر

سود ظهر قرطاس وبطن اذا كان الكتاب الى الكريم

بستم بمكارم تو كرمست / بر ظهر از آن نوشتم اى دوست
بشت دور از انصاف نبود / چون دانا على الخصوص كريم

كتبت على الظهور وذاك فال رجوت به الظهور على الاعادى
قد تفاءلت بالظهور على الواشي فصارت اجابتي في الظهور
وتبركت باجتماع الكلامين رجاء اجتماعنا في السرور
ظهر جاه كريم كم مكرر / وما الظهر عن جاه الكريم بناقص

نه دو روى كه بشت دارد كريم / در اين شيوه اثر كه باشد
خواجه هم شيخ جى انجمنست / شيخ را پشت دارد كه باشد

الفصل الثاني

في الاعتذار عن ترك الالقاب

چون لقب اتفاق رسته نبود / نتوان كرد ذكر القابش
اسامينا لم تزده معرفة وانما لذة ذكرناها

شد مشرف بر خطاب و كتاب / وتباهى به كرده الالقاب
بابن القوام ولا ابتدي مدحه هذا الذي ابقيت فخر فاخر
ناطقه خوش سرا عاجز مدح تو شد / لاجرم آغاز كرد زمزمه اختصار
داد از القاب بي بازم دست / كز خانه سيمرغ نشان نتوان داد

١٦ الباب

في الاستغناء عن شرح الاحوال ووصف الخاطب والاعتذار من تركهما

الاول

في الاستغناء عنها

چون راى تو آگهست از سر همه / مستغنيم از قصه غمهاى همه
چون راى منير تو بود زان آگاه / چه حاجت دعوى و بيانست و گواه

وليس يزيد الشمس نورا ورفعة اطالة ذى مدح واكثار مادح

ز نقش راى تو مشاطه دست باز كشيد / كه شرم داشت كه خورشيد را بيارايد
بشرح شوق نه اندر قلم بود قيام / ضمير پاك منيرت گواه حال منست
چون راى تو آگهست حاجت نبود / كاحوال بشرح عرضه دارد جاكر

القلب مضمر لكم فهل من منبر لحنين سرائره على التشر الى

فالیل کیفما شئت قلت علیل سهرد آئم وحزن طویل

خون آههای جگر دامن بر دست سخن / خون کنون جگر برد بر پای دل

آنچه من دیده ام از واقعها سر بر شه / وانچه می بینم از حادثها لا انسال

چشم بسیار بادیده و لب جوی نماند / چشم هوش از پی خوش و سری نماند

در کوی نشاط خانه‌ای بود مرا / آن خانه خراب گشت و آن کوی نماند

الفصل الرابع

فی الشکایة عن الضعف

کفی بجسمی نحولا اننی رجل لولا مخاطبتی ایاک لم ترنی

روحی تردد فی مثل الخلال اذا اطارت الریح عنه الثوب لم یبن

از جانی شد ز ضعف تن سخن / که بیچ دم بگشت باز دم

سایه من اگر نگیرد پای / تا قیامت بر آورم بر جای

راه بودم دمی درین منزل / آن جانی سخت شد ز سستی دل

کم هم از ذلکی که آه بیند / تا لب چار جای بنشیند

بر موی تنم بنسو کمان در تن زند / بیرون کما صورتم صورتی نزند

و در چشم باد هم آفتند ناکامی / در چشم کسی و بیضه بر هم بزنند

کنت مثل الخلال اذ انا خلو ذبت بشری الی العیون

فانا الیوم من نحولی ملقی حیث لا یهتدی الی الظنون

اسر الهوی حتی ضنی بسقامه فلیس تراه العین الا توهما

ابقی الهوی منه جسما کالهواء ضنی تنفس للریح فیه و هو مفقود

لو جاء قابض الارواح لم یرنی و لو رآنی رأی روحی بلا بدن

من ضعیفی تن آن جهان نهان کردست / که جز بناله ننماید کسی وجود مرا

الفصل الخامس

فی الشکایة عن البخت والطالع

از چشم رفت آب و ز بخت همانه خواب / وز رخ برفت آب که در چشم ماند آب

بر عارضم ز شوق سپیده دمید صبح / وین بخت خفته سر نکرد می زخواب

نه از سپهر وفا دید از زمانه امید / چه طالع است مرا الا الا له

لو کنت اعشق نور الشمس ما طلعت او کنت اهوی ضیاء الشمس لم یلج

الباب السابع عشر

فی الاعتذار عن الکتابة علی الظهر و ترک الالقاب وهو فصلان

مصراع / مصراع

ضمیر ماز که آگاه منست / ضمیر پاک تو داند که حال من چونست

وما انا فیما قلت الا کقائل زمان استواء الشمس یا شمس تشرقی

سخن بزرگ تو آراسته شد مر تو آنست / که پیش اهل هنر منصبی بود ما را

ولانه منقبت آفتاب معلوم است / چه حاجت است مشاطه روی زیبا را

الثانی

فی الاعتذار عن ترکهما

اذا لم تستطع امرا فدعه وجاوزه الی ما تستطیع

الشوق لا آخذ فی شرحه لانه اکثر من ان یقال

زیهم آنکه خدا و نیز املال بود / دراز می نکنم شرح آرزومندی

هی دوستی که عبارت نمی‌شد / بوسیله بهترست که بیای اختصار

یقضی الکلام والمحیط بوصفکم ایحیط ما یفنی بما لا ینفد

نه قلم شرح آن توانست داد / نه زبان وصف آن توانست گفت

کوته کنم این قصه که امر مشکل بود / دارند عجز نامه بس مستعجل بود

شنود عدد اعرضی که آن با آخر رسد / هزار بار ز کردن بهست ناکردن

الباب ١٤

فی الادعیة

ابدا بطاوع امرک الافلاک ما دام للسبع الشداد حراک

ویحیط بالاعداء شوم دوائر ما لا یکاد لدورها الامساک

بقیت بقاء الدهر یا کهف اهله وهذا دعاء للبریة شامل

خسرو ابخت همنشین تو باد / مشتری در قران قرین تو باد

خاتم و خنجر قضا و قدر / در یسار تو و یمین تو باد

هر دمی حذای عز و جل / حافظ و ناصر و معین تو باد

الناس کلهم فی کل حادثة قد انعکس لا آلت بکل الفکم

ابقاک الله وجعل کل یوم صباحا للتیمن والسرور

دائم فی دولة واقبال حضرت الله ظلکه العالی

عمرت از آرزو زیادت باد / کرمت طبع و لطف عادت باد

اطال الله اعمارک المعالی وذاک بان یطول لک البقاء

الباب ١٥

فی الوداع

ودّعتها فتفرّقت زفراتها معتّمة وكالبرق في جنح الظلام ملوّعا

تغشّى اذا ابتكرتها في جيدها درّ القلائد فاستهلّت دموعا

وداع يار و ديار چو کرد ذو خيال — شود منازل از آب ديده مالامال

تو جان منى و حال من چون باشد — آن دم که مرا وداع جانى باشد

لولا الدموع وفيضهنّ لأحرقت ارض الوداع حرارة الأكباد

أودّعكم يا سادتى لا عرفتكم وناظر عينى بالدماء خضيب

وانّ فؤادى سائر بقفو مطيّكم الا ارحموا مثواه فهو غريب

قامت تودّعنى والدمع يغلبها تهتزّ مثل اهتزاز الريح بالغصن

ثم استمرّت وقالت وهى باكية يا ليت معرفتى اياك لم تكن

تمتّع من حبيبك بالوداع فما بعد الوداع من اجتماع

ولم ار فى الدنيا فاستبينه شيئا امرّ من الفراق بلا وداع

ميرفت و مى گريست و مى بست نقاب — وز ديده فرو گشت ز بار نيز آب

گفتم که کجا بينم اى دو خوشاب — گفتا که بسحرگاه و لکن در خواب

ولما جحدت بى بعضى ورايت ان اخلّفها ورائى

بكت شجّا لفرقتنا وقالت چه بودی گر نبودى آشنائى

وحلّقت فذاب الجسم يوم وداعكم وهل جسد يبقى اذا غابت الروح

حشاشة نفس ودّعت يوم ودّعوا فلم ادر اىّ الظاعنين اشيّع

ماذا الوداع وداع الوامق الكمد هذا الوداع وداع الروح والجسد

وكنّا جميعا كالجميع ثالفنا نعاد وداع فافترقنا كاحرفه

اذا دها الفراق فاصبر ولا يهمّنك البعاد

وانتظر العود عن قريب فان قلب الوداع عادوا

الالف قد عانقنى للنوى فالتفّ خدّاى وخدّاه

كانّه رام ليل غاية تناول السهم بيمناه

حتى اذا ادناه من صدره ابعده ساعة ادناه

الباب ٢٦

فى ورود الخبر والاستخبار

بالله يا حادى الاقضاما الخبر اعرّست الركب بالبيداء ام عبروا

رمان اقبلت بى ابصرت اين غدا جيرتنا كيف هم ما الحال ما الخبر

استقبلوا واستنشق دارحه على الحبيب خبّر منه حبيبكا

قف بالديار وناد فى حجراتها فعسى تجيبك الحىّ عن اسبابها

اى باد نه جنت اداى نشانه دوست — با من بگوى جو عمر دراز فشانه دوست

حال از جان دوست شنيدن چه خوش بود — يا از زبان اينکه شنيدن از زبان دوست

اى يار آشنا علم کاروان کجاست — تا سر نهيم در قدم ساربان دوست

کر از فداى دوست کند اهل روزگار — ما سر فداى پاى رسالت رسان دوست

الم يان للهجران ان يتصرّما وللغصن غصن البان ان يتبسّما

وللعاشق الصبّ الذى ذاب واعتى الم يان ان يبكى عليه ويرحما

الباب ٢٣

فى الانتظار والحثّ على الوصال والنهى عن الفراق

الباب

فى الانتظار والاستحضار

سهرنا وذقنا لذّة اللهو كلّه وما ذاقت الاجفان لذّة نومنا

فبادر اطال الله عمرك انّنا اذا ما التقينا لم يطل عمر يومنا

ديدار تو اجشم همى دارد گوش — گفتار تو آگوش همى دارد گوش

الحاضرون بلا حضور كالغيب والغائبون اذا احضرت حضور

گوش بر در از تو و ديده براهست مرا — تا بگويى که بجز از تو نگاهست مرا

با آنکه حلقه بر در زندان شوق دن — کاحباب را ز ديده چو مسمار بر در است

با آنکه در فراق تو چشم اميد و لرد — چون گوش روزه دار بر الله اکبر است

همه اسباب شادمانى هست — جو حضور تو در سبب ليک

اذا طلبت الاذنان كلّت ذكرتنى وان خلجت عينى حسبت التلاقيا

تو قدم رنجه کنى يا من مشتاق آيم — انتظار تمنّاى زبده همى فرمائى

کار ما را اساس و قاعده نيست — ز حضور تو هيچ فائده نيست

عزّ فى اكمل السرور ولكن ليس الا بكم يتمّ السرور

انتظار مده که آتش و آب — جگر آغ انتظار کند

مراد ديده براه و دو گوش بر پيغام — تو سنگدل و افسوس عمر رفته ايام

اى مثل تو تا کنون نبوده — زان دم که فتاده در کشاکش

از بردهٔ سبز کار زلا بفت ... درخیمهٔ ازرق منقش
بنشست وجو شمعی در دمیدم ... درگوشهٔ کلی نشسته سرخوش
باشعشهٔ کلی شراب صافی ... جو طبع تو دلکش آب و آتش
تشریف حضور بخش لیکن ... نی آنچو دکان دکیش و ترکش

الثاني

في الحث على الوصال والنهي عن الفراق

بحرمة ايام الوصال الفواضل وموز لياليها الشراف الافاضل
بما بيننا من عفة وطهارة واحوال صدق لم تشن بباطل
بعقد تصيرني انكالي بحبة بني حيض ومو وي في رسوم المنازل
اجرتني من الاعراض والصد والقلى ولا تبتلني بالهجر فالهجر قاتلي
بحق الهوى لا ترغبوا عن مودتي فانى ببذل الروح ابغي رضاكم
اكفوا عن التفريق والصد بيننا فلي حزن ان الدهر ما فرقنا كم
شنيدهٔ که نی تو از اندوه شمر داد ... بزن مثال سیه بهجر دوست کمر
جو دکت فرقت و هنگام افتتن سفرست ... سفر مکن که جانی بر ما شود جو شفق

هنوز مدت یک هجر نا رسیده بجای ... هنوز دعله یک وصل نا رسیده بسر
بهانهٔ سفر و عذر رفتن آوردی ... دلت ز صحبت یاران ملول گشت مگر
الام انا شتي الهجر والوصل ممكن الم يكف بالهجران حين امتناعه
اذا المرء طول العمر في ضيق فرقة فكيف انفتاح الوصل عند انقطاعه
سينعم قطاع الاخوة اصبنا بنظرة مشتاق ولو في وداعه
الى كم يكون الصد في كل ساعة وكم لا تمل القطيعة والهجرا
رويدك ان الدهر فيه كفاية لتفريق ذات البين فانتظر الدهرا
الم يان يا صاح ام قد اني بامرا المتيم ان يغتني
فنح بالمطية باعوجة على العلم الفرد بالمنحني
مضى العمر اجمعه للبعاد فموعدنا بالتداني متى
بوصالت که هجر را مگذار ... تا که بیش است رنگ نازبها
وز دعا گوت بیش از این مسکای ... از وفا لطف نی نیاز بها

الباب ۲۳

في الوعد وما يتعلق به من آفات خيبة والخلاف

ولا اقول نعم يوما فاتبعه بخلا ولو ذهبت بالمال والولد

هو الاقبال الخير منك وعدا يشوقه لغيرك في المطال
فانجز وعدك المامول ايضا فان الوعد دين في النوال
وعدهٔ و قول خواجهٔ آفاق ... هر چه گویند همه دروغ بود
در بگو بند که انجیر خورده ام ... علم الله که تره دوغ بود
هر وعده و هر قول که با من کردی ... آن وعده خلاف آمد آن قول دروغ
سزوار وعدها جان باید ... که با انجاز مقترن باشد
وعدهای دراز نی حاصل ... کاهش جان و رنج تن باشد
نفتني فواد كان حاجتي مجوسة ولسان شكري مطلق لم يحبس
فامنن بموعدك القديم متجلا فالله لم يامر بمطل المفلس

الباب ۲۴

في الوعيد وما يتعلق به من قلة المبالاة به

قل للذي بقراع السيف هددني ما خام مصرع جنبي حين تصرعه
اضحى يفتح فم الافعى باصبعه يكفيه ما قد يلاقي ثم اصبعه
قام الحمام الى البازي يروعه وشمرت للقنا الاسد اصبعه

فلا ركبن عزيمة عضدية ناجية تدع الانوف رواغما
بالنار تهددني قومي فقلت لهم النار ترحم من في قلبه نار

الباب ۲۵

في طلب الجواب والاستيذان الدخول والباب وفيه فصلان

الاول

في طلب الجواب

از سر لطف جوابم فرمای ... که مرا طاقت از این بیش نماند
که جه هستم عظیم حاجتمند ... لعاب تلخم شده خرسند
جواب نی مشترنم فرمای ... تا شود با اباديت منضم
بلاد نعم که جوابم دهی ... مضاف ابادی دیگر شود

الثاني

في الاستيذان

على الباب عبد من عباد كرشا كر بجود كل ممنون بنعماك معترف
ايدخل كالاقبال الا لث مقبلا معى الدهر او مثل الحوادث ينصرف
داعيك على الباب نهاه البواب بالرد عن الدخول فاغتم وخاب
ما تامر كالنكبة هل نرجعه ام يدخل كالدولة من غير حجاب

کمتر ز ستوکانست انوری بره آرتبایست   جون جولدش باز کرداو باج اقبال آنترابد

الباب ٢٦

فی انتظار اللیل وابطا الزمان

فیا حبذا ذاک السهاد ولیلة جمعت بها شمل الفواد المقسم

یکاد فوادی کلما غاب کوکب یطار فتی خوف الصباح المذمم

اقول وقد جاد الظلام بنفسه فلم یبق منه غیر انفاس مغرم

ایا صبح لا تقرب ویا لیل لا تزل ویا ایها النجم الحثیث تحرم

امشب که بر منست یار همدم   وآورده من از ابرو صد جبله بدم

ای فاخته صبح از دم اخلاص   المحمد این بگاه بی خوان دمدم

عمر منی ای شب اربپایان نرسی   جان منی ای صبح اگر برنیایی

برکه کرم من بمنت ای صبح   این خنده سرد از کجا می آید

ای شب اگرت هزار کار است بسر   ای صبح کرت هزار شاه بیت بعمد

الباب ٢٧

فی تعذر تحصیل المطلوب وما یقاربه

خورشید بلند را بدست آوردن   بر لشکر قضا ظفر شکست آوردن

بهتر شمرد و ابادست آوردن   بتوان نتوان ترا بدست آوردن

ایا کل من طب السقام طبیبه ویشفق من حسرته بین الوارح

ایها المنکح الثریا سهیلا عمرک الله کیف یلتقیان

هی شامیة اذا ما استقلت وسهیل اذا استقل یمان

مه را ز فلک بطرف بام آوردن   وز کاه بحر نماز شام آوردن

در روم کلیسیا بشام آوردن   بتوان نتوان ترا بدام آوردن

احب مشرقة وانت مغترب فمتی التقاء مشترق ومغترب

کیف الوصول الی سعاد ودونها قلل الجبال ودونهن حتوف

والرجل حافیة وما لی مرکب والکف صفر والطریق مخوف

الباب ٢٨

فی خیبة الراجی وما یناسبها وما یقرب منها

صحبتکم عامین فی حال عسرتی ارجی نداکم والجنون فنون

فما نلت منکم نائلا غیر انی تعلمت ذل الفقر کیف یکون

چرخ از دهنم نوالدر خاک افکند   دولت قدحم چو بر لب آورد ببرخت

مرا بود امید زینکا خستی   ویا بحث من زینک تقصیر کرد

شبهاست که دارم ای نوای مایه ناز   ای ایم و محروم همی کردم باز

ما آفة الانسان الا المنی فطوبی لمن طلقها واستراح

املتهم ثم تاملتهم فلاح لی ان لیس فیهم فلاح

الباب ٢٩

فی التحاشی والتجانب

مالک تعلیل والتعلل انما یسعی الیهن الفرید الواحد

مرا حجز مفاعیل وفاعلات بود   مرا دگر جا سخن سپهر مملکت زکجا

قالوا اشتکی فقلت لهن بمکن ما للمحب وعارض السلوان

من که دی خوردن دگر دلا جنگ   بند کشاد کشاد دیدنک

الباب ٣٠

فیما یصلح کتابته فی العنوان

من الخادم المشتاق عبد عبیده الی الحضرة العلیاء دام ظلاله

کز طالع خویش خشنودی   اشانده ناموس میوذی

دی از عزت فردت نبازد   کالقاب تو بر عنوان نوشتن

با کتاب اذا وصلت الیه فقبل الارض ثم قبل یدیه

کتبت وانی للکتاب لحاسد علی انه دونی یلقیاک بتعده

الباب ٣١

فی الشتاء والغزل

الروض مخضرة لحسنک یشهد والورد حبا لمدح خدک یبورد

وعلی قوامک حین تخطر مائبا حتی تدوی البان ان تتاود

والدوح یرقص والغدیر مصفق والورق من طرب الیک تغرد

وحلت تحلی منزلا بک عامرا فالیه طرفی جین یطرف یستجاب

فلیتک تحلو والحیوة مریرة ولیتک ترضی والانام غضاب

ولیت الذی بینی وبینک عامر وبینی وبین العالمین خراب

البان فی خجل من قدک الزاکی والبدر حیران خفی من محیاک

ما ان نظرت الی سهیل ولا حیل الا رایت اسیرا من اسیراک

کیف السلامة فی الدنیا لذی حجر وکم تعرض من السکر عیناک

هیهات هیهات لا یصحو الی ابد من ذاق جرعة خمر من محیاک

لا تَقبلي مسلمًا ان كُنتِ مُسلمةً ایاكِ من قتله اِیّاكِ ایّاكِ

ای دیک عارض تو آتش برآب بسته وی چین طرّهایت از مشک ناب بسته

جادوی چشم تو بگشاده دست صنعت بر عارض تو از خط نقشی بر آب بسته

روی تو کرده روشن آفاق را و آنگه شبگون کرده زلفت را بر آفتاب بسته

بر تو سایهٔ زلف تو عقل کُم راهست غلام روی تو چون آفتاب پیداست

همیشه سایهٔ حسن تو بر سر خورشید چنانک سایهٔ خورشید بر سر ماهست

روی چگونه روی چو آفتابی زلفی چگونه زلفی هر حلقهٔ در تابی

گر عکس عارض تو بر صحن عالم افتد گردد ز سایهٔ او هر ذره آفتابی

هر پرتوی از روی تو در چشم عقل نوری هر حلقهٔ ز زلفت در حلق جان طنابی

در دو چشم مستت هست از خمار فتنه افتاده همچو نرگس هر گوشهٔ خرابی

نظر الصباح الی صفاء جبینه فتعلقت انفاسه الصعداء

واللیل اذکر فی سواد فروعه فتشبّثت بمواضع السوداء

گر بر کشد از شبی بباغی گر نیلوفر بزیر آب است

نیلوفر از آب سر بر آرد پندارد او رویت آفتابست

عجبا من شامها وعشائها وعلیها النفوس لا یتمشّی

نرگس مخمور سر افکند مست نسخهٔ از چشم تو لیکن سقیم

جوهر فرد است دهانت که آن جز بسخن کرد نشاید دو نیم

وشادن فی القصور ساواه وفی ریاض القلوب مرعاه

کم کتب الحسن فوق جبهته اشهد ان لا ملیح الا هو

دو چشم روی تو بخواب چه دیدم نیم شب آفتاب بیچ بر ذم

حکّین البیض لحظًا وابتسامًا وقصر التمر لیناً واعتدالا

وانجید اتی بما الوجه منه فلو ارخی لثامًا عنه سالا

حین سوادها الابصار فیه بحیث لحظته منه حسبت خالا

زلف انور تا بچینی بکرست کفر تا از زلف دینی بکرست

کرد ماه از مشک تا خرمن ز دی آفتاب خوشه چینی بکرست

از زمرد خاتم لعل ترا ما خط آورده بکنجی دیکرست

ای چون حاصل کم آزاران زلف چون نامهٔ گنه کاران

غمزه مانند آرزوی مضمر دو کمین گاه طبع بیماران

الباب ٣٢

فی الامثال وارسالها وما یتمثل به

یهون علینا فی المعالی نفوسنا ومن یخطب الحسناء لم یغلها المهر

لا غرو ان شعف الانام بحبه ان العطاء محبب فی ذاته

اذا عظم المطلوب قلّ المساعد در خانه اگر کست یک حرف بست

ابغضها تستحق الاشیاء بر جسته و گر باشد و بلا سته و کر

بیهوده سخن بدین درازی نبود

کلیم غنه کی الکا با فتر سیاه سبز کردن آن نوعی از محالاتست

الکن لم یختم نفسه لا یکرم الناس لولا عزهم فهم الذی

الشیء فیما لا یتم عناء

القسم الثالث

فی المتفرقات وهو سبعة ابواب

الباب الاول

فی الاحاجی والمشتهات

ما اسم رباعی الحروف وانما باتی یکتب والقبیح فواحد

ادغابت لطف نام یادم آبیست میان کل حکیده

مال ابن مارة دوه لعفانه خرط القتادة اومناط الفرقد

ما له لزمه الجمع بمنع صرفه فی آخر مثل المنادی المفرد

اتی اذا ما انت تحتها او حبت اشکو الیک ضیق یدی

اخذت بالبان اربعة مفتوحة سبعة من العدد

صبح بدا عکس السماء تخدّه کرات الاجسام فی الماء معکوس

وقلت لعبد الله لما وکاوه وتحن بوادی آل بکر وهاشم

ای فاضلان وحکیمان عالم کالا آینان انجمن با فروغست

ذ جنس کاجام از آن تا ده کرده الرا ست بر سینه با این دو دروغست

نام آن بیت کاشعرا بخواند ملی تصغیر قلب قلب جست

فبک خلاف لخلاف الذی فیه خلاف الخلاف الجمیل

وغیر من انت سوی غیره غیر سوی غیرك غیر البخیل

الشمس طالعة ليست بكاسفة تبكي عليه نجوم الليل والقمرا

وإن قرين السوء بعدي وشاهدي كما سرق حرز القتاة من الدم

باری ازراه خویشتن برخیز   چونکه کارت با حجر ازر شد

حقه و مهرش است ماه و سپهر   تا کشاکرد حقه با زر شد

زجل على الطارق بشهر قبل ما بعد قبله رمضان

معنان کالفوجه شوذ غوطه خورد   دو ازمین ظل زمین اینک ابر عمد و دست

برهان عرب بلا جه بود   فردی را بلابجه خبر جه بود

بای نسبت بوالی اضافت کن   تا برای زسکسر جه بود

موکب شاه اختران افتاب کاخ مشتری   شش مهد ازده خفی قصر دوازده دری

سوار تن خورشید جوزا بایذ کرد   برلادن شب نهاذ و نامش برخوانند

على لين لا قيت ليلى خلوة زيارة بيت الله رجلاي حافي

اذا نسيم حبائب تنسج زبها ولم يجب اجزاء بينهما فقط

تعلق بالصبيان مذ حشي الهوى كان بيننا بالكلوط لها رهط

الباب الثاني

في الخمريات والربيعيات وموجهة خصوله

الأول

فيما يسطرو صفته وتشبيهه

شربنا على ذكر الحبيب مدامة سكرنا بها من قبل أن يخلق الكرم

لها البدر كأس وهي شمس يديرها هلال وكم يبدو إذا مزجت نجم

فإن خطرت يوما على خاطر امرئ أقام بها الأفراح وارتحل الهم

ولو طرحوا في فيء حائط كرمها عليلا وقد أشفى لفارقه السقم

ولو عبقت في الشرق أنفاس طيبها وفي الغرب مزكوم لعاد له الشم

ولو خضبت من كأسها كف لامس لما ضل في ليل وفي يده النجم

ولو جليت سرا على أكمه غدا بصيرا ومن راووقها تسمع الصم

يقولون لي صفها فأنت بوصفها خبير أجل عندي بأوصافها علم

صفاء ولا ماء ولطف ولا هوا ونور ولا نار وروح ولا جسم

درد اشیشه آتش افتاذ ست   رنگ وبوی آتش با طلعت باده ست

بانه خورشید طبلسان راد و شن   بجرامی ز فرستاذ ست

باب الذوط لطف شراب   در هوا چون شعله استاذ ست

بالای دو ذرطشت می کنید   کوییا جام خود ز سحاذ ست

پانه خود عکس چهره ساقیست   رنگ با آبگینه افتاذ ست

مدامة كبرت الشمس رقتها اذا استارت في الشمس حار كم

رقت عن الوهم حتى ما تغاذيه ولا يجاوره في القلب ناويه

با شمس یا سرور با نهار است لنا جنة ونار

تجنب الاثم فيك اثم وخشية العار فيك عار

لا ينزل الليل حيث حلت فدهر شرابها نهار

حتى لو استودعت سرا لم يخف من لونها الستار

وكأنّ في شربها ملطف غالشرابها جنها هواء

ونتا الكأس فارغة وملأى فكان الوزن بينهما سواء

فلولا نهيا في حيث قلت انها هي العلة الاولى التي لا تعلكر

وراح من الشمس مخلوقة بدت لك في قدح من نهار

هو أو لكنه زاكية ودما ولكنه غير جاري

آن می که جون زده سبد ادنی عکس آن می   شنکرف سوده کرده مغز الستخوان

وانکه از ذی پری شبب انو شعاع او   از جسم آدمی نتوان شرش نهان

ادهیت آن کلات وشمیت شکوه   نوریت تعفیر و ناریت بی دخان

از ان شراب که در دو دبیش بی رنجی   هلال عید توان دید نو ورنگ ازو

میی که پرتو عکس اسطح ظاهر خم   برون کند ز ضمیر خمیر تنگه راز

اذا قام مبيض اللباس يديرها توهمته يسعى بكم مورد

ثقلت زجاجات اتتنا فرغا حتى اذا ملئت بصرف الراح

خفت وكادت تستطير بما حوت وكذا الجسوم تخف بالارواح

گیت رنگی که پرتوش شوذ کلگون   نگار کرده بر بو اصورت شبدیز

مبالغت نگر خفتکان خوابت عدم   ببوی آن زنده گرز وجود رستاخیز

زان می که نقش دیده در دیده [illegible] نش تا بوستان

الفصل الثاني

فيما يسطرو الوصف والكأس شربه والتغزل من الاشتغال به

هات يا بهرز شراك كأنها بشبيه الأفعال المذابا

[illegible]

واستقيها من صرف راح كشفت عنا العذابا

كلما نهض منه الكاس في الارض صبابا

قلت من وجدي عليه ليتني كنت ترابا

ساقيا باده صبوح بيار | داروی دام هر فتوح بيار
قبله ملت مسيح بده | آفت توبه نصوح بيار
هين كه طوفان غم جهان بگرفت | کشتی عمر نوح بيار

وشمسة كرم برجها قعر دنها ومشرقها الساقي ومغربها فمي
مدام كبيرة في آنا كفضة وساق كبدر مع ندامى كانجم
اذا ابرزت من دنها في زجاجة حكت نجمه من الحطيم وزمزم
واذ حرمت يوما على دين احمد فخذها على دين المسيح ابن مريم

می خواه كه بافتيم مستور دلی | امروز شده دل غم شود لاشی
زان جی که ار دو شنبه نشناسی | كادو قدحست با قدح دادی
ساقی كه جو طرة بهانست كجاست | دانی كه لابد و غم جانست كجاست

آن آتش عقل سوز يعنی باده | كز خاك به از آب حیاتست كجاست

هاتوا الصبوح فوجه الصبح لاقينا | وانفوا الكرى بالمحيا عن ماقينا
هاتوا مشعشعة حمراء صافية | كانها عصرت من خد ساقينا
كانها الشمس ذرت من مشارقها | منيرة ثم غارت في تراقينا
هاتوا ابا جزر لى اللذات هاديها | وان هادمها يوما بلا قينا

خليلي فوطاب الشراب المروق | وقد عرت بعد الشكل والعود لحرق
يصوغ عليها الماء شباك لؤلؤ له حلو سيفر كل وبعقد
قلبي من الحر يق يا ساقي فهات كاس الرحيق يا ساقي
ما لذا الحبة الهموم طفقت باخذ كف الغريق يا ساقي
او ساق من جدول العرود كما يقوم غير الرشيق يا ساقي
دقت عن العين من لطافتها والشأن في ذا الدقيق يا ساقي
من لون خديك نار حمرته لون المدام العتيق يا ساقي
وهكذا الشمس نعلها ابدا تحمير وجه العقيق يا ساقي

بباب اللهو يا ساقي استقلت وايام العبادة قد اطلت
فلا تشرب باقداح صغار فان النفس عن شيمت وملت
الم تسمع بما قد قيل قدما اذا العشرون من شعبان ولت

الثالث

في التماسها

قد بدت حاجة اليك فانجحها تروح ساحبا لو شئت شاء
فاغثني بقهوة تستعير الشمس سنا بالها قبيل العشاء

سرو والا بی سخاوت تو | عالمی شاد و خرم و مستند
هر چه هستند در نشیمن خاک | همه بر بی جود تو مستند
دکلا ار ساره فی تو مای | با شجوی شوابه پیغر سنند
ای مقصد کشور جادم | در اینک وینز آستانهٔ تو
خطی بوکیل خاص بنویس | یعنی جشنه لب خانهٔ تو

جو عیش و جامهٔ بزخولو نلخ و کهنه لوست | مرا شراب بلجی تو جوان خوشتر و شیرین
آن جنان که توئی هم جهان و هم سیفی

الرابع

في المتعرفه فيها

بين المدام وبين الماء شحناء تبقنه عنيظا اذا مامسها الماء
حتى تشبها على الارض معلقة كانها علق والارض بيضاء
ولما شربناها ودب دبيبها الى موكن الاسرار قلت لها قفي
مخافة ان يلقى على شعاعها فيطلع جلاسي الى سترك الخفى
تبهته ودوائی الليل معتدل وسط الرياض وقينا في الرياحين
فعلت حذ فالكفي لا انطاوعني وقلت فم قال اجل لابو ايتهي
اني غفلت عن الساقي فصيرني كما تراني سليب العقل والدين
رايت الحميا في الزجاج بكفه فشبهتها بالبدر في الشمس في البحر

يا ساغر باده در كردت لاكرد | كور انه بهايت در کوزه دهای

الراح طيبة وليس تمامها الا بطيب خلايق الجلاس
تجتم لما راى اصحابها لون كاساتها يحكيم
فقال المدامة ابن الزجاج فقلت التجتيم ابن الغم

داخط بباله کيتی هست لطيف | كانور به جام دو لم خوانه كزا

كحل الاشعار عندي اذا كحل الحمار او انا الاعمى وترى الناس شكاكي

الخامس

في الربيعيات

الزهر فوحن في غصون هوى فصار في نفسه ممثلها
فغار منه النسيم عاشقها فجاء في وصله يميلها

طلعت اوايل الربيع فبشرت نور الرياح بخده وشباب
وترى الغصون اذا الرياح تناوحت ملتفة كتعانق الاحباب

ورد الربيع كشمه وبهائه فحكى هوى العشاق طيب هوائه
فاشرب على ورد الربيع مدامة وردية بشبيهه وردائه

وعلى الصبي الورد في ايامه حق فليس يسوغ عشر ادائه

روز عيش وطرب وبستانست — روز بازار گل وريحانست
توده خاک عبير آميزست — دامن باد عبير افشانست
لاله بر شاخ زمرد بمثل — قدحی از شبه دمرجانست

لقد كنت اودعت الزناد تنبته لانقفت في خدمة الورد ناعما

فلما اتى فصل الربيع مبشرا بان زمان الورد اقبل قادما
وباتت قيان الطير ترخ لحنها بشكر سحاب يسكب الوبل دائما
وخافت على الاغصان عينا فقلدت من العنبر اعناق الغصن تمائما
تقاضيت واستخرجت منها دعتي وماكنت منها بالخيانة عالما

فرددت والكن مثل وجنه باجلي تشاح سكرانا واصبح نادما

باد صبا بين كه چها مي كند — كر نشد زاغ صباحي كند
مست بكلزار شد از بامداد — عربده با شاخ كجا مي كند
طرة طفلان چمن بي دهند — بازيچی بر سبوايي كند
زلف رياحين دل پيمان شاخ — بي كشد و با زهاي كند
جز طرة شبرنك تودر عالم نيست — كز رانكشبي هست كه قدري دارد
پيوسته چو كرد زلف خوبان كردي — اين مايه ندانی كه پريشان كردي
معذور بود زلف كر آشفته شدست — زيرا كه دوبيمار كز بر خفتست
بر ملك عارض تو ناظر چشم است — در بار كاه حسن تو حاجب ابروست

جز روي تو در وجه دل تخم جز فتنه تو راست بيت بر كار دهم

اقول لطبي مسترحي وهو زاجر لاسئ لخو ليلي مقال بحال
فقلت بقال المستقل من الهوى اذا استحه صبر فقال بحال

برهي توجون كلت ودشنام چو باد — هر باد كه بر كل كذرد خوش باشد
ناديده بسي كس وبري كذري — ناديده مكر جو دنيه با شي ما را

ومن عجب ان الصوارم في الوغى تخيض بايدي القوم وهي ذكور
واعجب منها انها في اكفهم تاجج نارا والاكف بحور

شد دارو بو بسكر بيار — جون جشم بتان خوشست بيمار
وزغمش طبيب دارو ده از مرا — در حال كو تدم وصبا باد ترا
از بهر علاج من فرهم ده جه مكن — خون دل خسته كراكي دست كند

طول الحياة بطيبها لا طولها طول الحياة بكون الحيات
ليلي وليلي نفي نومي اختلافهما بالطول والطول يا طوبى لو اعتدلا
يجود بالطول ليلي كلما بخلت بالطول ليلي وان جادت به بخلا

نظار كلزار روي خوبت — جون ديده كه باز كرد زنها
داردهي تو روي خويش جند — زيباست نفادت نشانها

الفصل ٣١

في العدى والعداوة

اذا شئت ان تلقى عدوا امرا عما وتقتله هما وتحرقه غما
فسام العلى وازدد من العلم انه من ازداد علما زاد حاسده هما

ديده برشادي دل سامرديدن — خوشتر از روي دشمنان ديدن
واجتناب از هر لادوستي بزير — تا بكه دشمنت سنا بر ديت

عداوة ذي القربى اشد مضاضة على المرء من وقع الحسام المهند
وان حيوة المرء بعد عدوه واذ كان يوما واحدا لكثير
واعظم اعداء الرجال ثقاتها واهون من عاديته من تحاذب
فلا تحقرن عدوا رماك وان كان في ساعديه قصر
فان السيوف تحز الرقاب وتعجز عما تنال الابر

صلح دشمن اكر چه هر لا كند — دو تقاضا عيب كه در نظر عيب كن

سخن آخر بود که گرد دشمنی را　　سخن تلخ خواهی دهنش شیرین کن

كل العداوة قد ترجى اماتتها الا عداوة من عاداك من حسد

الفصل ٣٣

في الكريم واللئيم

ثق بالكريم اذا تهلل بشره فهو الكثير بخيله كل مراد

والبشر في وجه اللئيم تملق فاحذر به استدراج لفساد

ضدان بينهما اختلاف تشابه فاحذر هديت تشابه الاضداد

لئيم را چو نعمت کنی و بنوازی　　بدولت تو کند سعی کژ با بانی

ستیزناکتر آید بر افراشتن　　وز ایشان امید بهی داشتن

ستیزه کشد چون ترکم کردنست　　بجیب اندرون مار پروردنست

ان الكريمة ينصر الكرام ابنها وابن اللئيمة للئام نصور

کز کریمی بود لیکی بر ستر　　دوستان را همیشه بنوازد

ور لئیمی شعار دو پاید　　دوستی را بکل براندازد

الكف عن شتم اللئيم تكرما اضر له من شتمه حين يشتم

بنزد کاهی زان پر برابر مشو　　بو خاکی ... افشانی مشو

که هر چند بگو هر افسون کنی　　بجو غی کژ رو دنک بیرون بری

جو پرورده کاری جان آفرین　　نبایست تو بر بند یزدان کلید

الفصل ٣٤

فيما يتعلق بالنساء

دع ذكرهن فما لهن وفاء ريح الصبا وعهودهن سواء

يكسرن قلبك ثم لا يجبرنه وقلوبهن من الوفاء خلاء

لئن حلفت لا ينقض النأي عهدها فليس لمخضوب البنان يمين

اذا غرت حنت ادنت بعهدها ومن عهدها ان لا يدوم له عهد

وان حقدت لم يبق في قلبها رضى وان رضيت لم يبق في قلبها حقد

درستی زنان و ابر بهار　　هیچ باد است و برف زود گذار

وز سر صد هزار جهد کنی　　اعتمادی بر آن مکن زنهار

الفصل ٣٥

في العجب والغرور

نگه بر جا جهلی از تو بر جای خود ست　　ز آنکه جهل خود از نیک بد بیگانی

بجسم عجب و تکبر مکن بجلوه مکن　　که دوستان خدا کی اندر او باش

بجسم کوته اغیار در نمی آید　　شال جهه خورشید دو دیده خفاش

زنفت چاه بجام در کلکون ماند　　که یک ذره شود از کبوتر خون عابی

هیچ خود بین خدای بین نبود　　هیچ خود دیده مرد دین نبود

زنگ بند اشعار ز نخته سار　　رد فرو شو آب دل و نیاز

قيود ارجلك قبيل الخطو موضعها فمن علا زلقا عن غرة زلجا

لا يغترن باصفو اوقات شاربه فربما كان بالتكدير ممتزجا

الفصل ٣٦

في الحرص والحسد والبخل والطمع

اذا ما شئت ان تحيى حياة حلوة المحيا فلا تحسد ولا تبخل ولا تحرص على الدنيا

عمر بیتا کر بر نفس فد کن　　تا از و چند قسم آز شد

هر که او را دنا کر بر کاهنت　　کی بهم خوردن مجاز شد

یک غذا شو ساما به چند انست　　که چه چیز را فراز شد

واظلم اهل الظلم من بات حاسدا لمن بات في نعمائه يتقلب

مال البخيل اسير تحت خاتمه وليس يطلق الا يوم ماتمه

با نفس اسوده که کند حسدت　　خون مکن دل از بیهوده حسدت

اذا طمع ألم بقلب حر علته مذلة وعلاه هون

اذا اجتمع الافات فالبخل شرها

الفصل ٣٧

في اكرام الضيف وبر الوالدين والجيران

الضيف اكرمه تجده مخبرا عمن تجود ومن بخير ويمنع

واطع اباك بكل ما وصى به ان المطيع اباه لا يتضعضع

واحفظ جارك لا تضيعه فانه لا يبلغ الشرف الجسيم مضيع

گر شرف شوی بمهمان نه　　دل و جان را فدای مهمان کن

در شه استمالت و خدمت　　[illegible] و نفس قربان کن

عليك ببر الوالدين كليهما وبر ذوي العشر في وبر الاقارب

الفصل ٣٨

في العفو والاقالة والاستمالة

ولو الاستقالة ... عثرة فما عليه ان ثواب ... اوسع

فلا تتركن العفو عن كل زلة • فما العفو مذموم وإن عظم الجرم

ناتوانستی مبصد دلها کوش   زانکه دلها را کند دلبر

ای دل اهل جفا اهل ستم   چون بگردند آن بود اهل بیر

اول دل بر دماغ خوش باید داشت   گرد انکه خوش دلی امید داری

ناتوانی بصید دلها کوش

ما احسن العفو من القادر

الفصل ۳۹

في منع الجزوع وانه لا ينفع

لا يجزعن من الحوادث انما • خرق الرجال على الحوادث جزع

فصابنا له بحرم ولانه مظلم   دلا می شود ای نفس بر بلا جو شیبکی

قضاء لا تنشوه در هزار نالی راه   بشکر بایشکایت بر آید از وهمی

فلا تجزع لأمر زاد ضيقا • فكم صعب تشدد ثم لانا

ای دل تا آزموده وقت جزع نیست   با ستم روزگار تن در خوکن

طبعت الاسباب این حدیث بشارت   دست او در اینست صبر دو تو کن

تقضا حوری و کتاب ستور • فهل ينفعن جزع او قلق

تقضي الله ما شاء في حكمه • فغيم اضطرابك والامر حق

الفصل ۴۰

في الكسل والعجلة

دع التكاسل في الخيرات تطلبها • فليس يسعد في الخير ابن كسلان

ولا تكن عجلا في الامر تطلبه • فليس يحمد قبل النضج بحران

قد يدرك المتأني بعض حاجته • وقد يكون من المستعجل الزلل

دامغ را دور دار از شتاب   خرد با شتاب اندر آید بخواب

بجستی دولان که شتر بر کب   چه آید کار در کار کردن شتاب

الفصل ۴۱

في الحث للتحمل وما يقرب من هذا القبيل

طبعت على كدر وانت تريدها • صفوا من الاقذار والاكدار

ومكلف الايام ضد طباعها • متطلب في الماء جذوة نار

واذا رجوت المستحيل فانما • تبني الرجاء على شفير هار

تحصيل مستحيل محال است در جهان   عمر عزيز مران برادر مده بباد

الفصل ۴۲

في ان لا يعرف الفارغ ما فيه غيره حتى يبتلى الى مثله

او كنت خلوا فاعذر الصب في الهوى • فما المبتلى والمستريح سواء

لقد لمت اهل الحب قبلك في الهوى • فها انا ارى مثلهم دائما

تو ازاده دل عاشقان چه غم باشد   که داد پادشاه این متاع کی باشد

کفتن از از نبور سعی حاصل بود   با یکی در عمر خود نا خورده نیش

ما تو احال باشد محو ما   حال ما باشد ترا افسانه پیش

ای تو الاعمش چون غم با نیست چه دانی   کاشوی تیم دیده جشمه کدر ایز

نه کوشت بوده بر در بهتر بادی   نه جشمت از ما سه انتظاری

چه دانی کانتظار یار چون است   جگر خون گشتگان را حال چون است

الفصل ۴۳

في الصمت والتحدث

ما ان ندمت على سكوتي مرة • لكن ندمت على الكلام مرارا

الحلم زين والسكوت سلامة • فاذا نطقت فلا تكن مكثارا

بهتر سبدم در افشای سر نهانی   بگو کفتم ای انکه چون عقل وهوشی

زمردم چه بهتر بهر حال کفتا   خموشی خموشی خموشی خموشی

فان اعجبت في القول فاسكت فانما • سكوتك عن غير الصواب صواب

سخن دان پرورده پیر کهن   بیندیشد آنکه بگوید سخن

مجال سخن تا نبینی ز پیش   بیهوده کفتن مبر قدر خویش

مگو آن سخن کاندرو سود نیست   وز آن آتش ببوه جز دود نیست

سا در اجهر مرد بسیار گوی   بگاهد بخسار خوش آب روی

بیندیش وانکه برآور نفس   وز آن بیش بس کن که گویند بس

سخن راست ای خرد مند دان   میاور سخن در میان سخن

خداوند تدبیر و فرهنگ و هوش   نگوید سخن تا نبیند خموش

الصمت اجمل بالفتى من منطق • في غير حينه

عود لسانك شيئا لست تكرهه • فانه يتعاطى ما له اعتادا

الفصل ۴۴

في معنى ان المرء لا يتأمل الى العيوب ونحو اتهم النفسكم

ولم ار عيب العالمين ولا ارى • عيبي وعيبي فهو مني اقرب

كالطرف يستجلي الوجوه وجهه • ادنى اليه وهو عنه مغيب

اِنّ کلّ انسانٍ یری عیبَ غیرہٖ ویعمی عن العیب الذی ھو فیہ
وما خیرُ من تخفی علیہ عیوبُہٗ ویبدو لہ العیب الذی لاخیہ

ای که دانش همه مردم آموزی | آنچه که گوئی خلق خود بنیوش
عیب خود را علاج می نکنی | بامی از عیب دیگران خاموش
عتب کم برهنه در بازار | چه اگر زنوکاری بپوش
ترک دنیا همه مردم آموزند | خویشتن سیم وغله اندوزند
عالم آنکه بود که بد نکند | نه که گوید بخلق وخود نکند

الفصل ۳۸

فیما یتعلّق بالملوک وولاة منھم

نصحتکم یا ملوک الارض لا تدعوا کسب المکارم بالاحسان والجود
وانفقوا بعضکم والجود من شیمتی لا یختفی باختلاف البیض والسود
ھذی خزائن محمود فما انتھبت ولا انتھاب بانی ذکر محمود
احذروا سطوة الملوک ولا تکن ما عشت بالتقریب منھم واثقا
فالغیث عونک ان طاف فانما تری الیک سواقیہ صواعقا

از غیبت شهی که مایه سود | بر ده بوالاز که و بام اندوده
اگر چند باشد سرافراز شاه | بدستور کوده آرای کاه
شکارست کار شهنشاه واز م | دلگشای و بخشش دادن بجز وی
مغرور امیران کار امیر وزیرا | بر تخت نشانی سر امور را
مژن آی خبر احتیاط منر مستر د | از آئین شاهان چنین میکرد
هر کامش ز راستی دو دیده دار | هم کار او چون هم خویش دار

الفصل ۳۶

فی تعذر اجتماع المخالفین والمباعدة بین شیئین

لا یاتی انسان فی قول استفسرتی و نقضتہ مزما ز
نیکو بوده دو بیک جای نشد | هم بت خود بیاد هم آی راست
ما المقبل وللقابل انما ینبغی ایھن المعز الواجب
سعد با عشق یا میزده عفت با هم | چند نهان کنی آواز دل زیر کلیم
وهل یشتری عذب المیاه وملحھا وھل یکا فی الخصب فی الارض والجدب
مستوری مستی بهم نایزد راست

الفصل ۳۷

فی الحث علی السفر والتنقل حال

تغرّب عن الاوطان فی طلب العلی وسافر ففی الاسفار خمس فوائد
تفرّج ھمٍّ واکتساب معیشةٍ وعلم وآداب وصحبة ماجد
فان قیل فی الاسفار ذلّ ومحنة وقطع الفیافی واحتمال الشدائد
فموت الفتی خیر للفتی من قعوده بدار ھوانٍ بین واشٍ وحاسد
بلاد اللہ واسعة فضاءً ورزق اللہ فی الدنیا فسیح
فقل للقاعدین علی ھوانٍ اذا ضاقت بکم ارض فسیحوا
ان العلی حدثتنی وھی صادقة فیما تحدث ان العز فی النقل
لو کان فی شرف المأوی بلوغ علیً لم تبرح الشمس یوما دارة الحمل
مشهور خوش بوده ان مرد نی خطر باشد | بکان خویش دادن نی بها بود گوهر
بچم خانگی و فکر دو نکاه باید کرد | که این نکاست ز آرام وان بکار سفر
سفر مربّی مردست و آستانه جاه | سفر خزانه مال است و اوستاد هنر
درخت اگر متحرک بدی ز جای بجای | نه جور اره کشیدی و نه جفای تبر
سافر تجد عوضا عمن تفارقہ وانصب فانک تلقی العز فی النصب

غناءس

ثمّ انتصلک فی قوم تنصبو اذا اسلمت وکان التاس بد شلموا
ایا لاشرف بشارت بنید | کادن کوه حامه حایلی جو شنید
کان وات ملک صفات نی سماینت | کونی عدو لباس هجت پوشید
وجع الحوت الی متصیبہ منزل الشمس ببرج الحمل
تحمر عند التضم کل ملبحة الحاظھا والضمیغ الاکرم الوری
لئن اکثری فی الحظن تفقتوا اذا کثری فی ضدھم تکسرا
منصب از منصب رفیع ترست | حرزاتت منصبی دگرست
آن اثر ها که دیدی خبر دیست | کار کلی هنوز در قدرست
باش تا صبح دولتت بدمد | کاین هنوز از نتایج سحرست
جاء البشیر مبشّرا بقدومہ فلیت من قول البشیر سرورا
واللہ لو قنع البشیر بمھجتی اعطیتہ ورأیت ذاک یسیرا
بر فاتحه خواندیم و باخلاص دمیدیم | تا از دل و طلعت میمون تو دیدیم
لا از فتن و باد آمدن موکب میمون | بر فاتحه خواندیم و باخلاص دمیدیم

المنة لله که ابر امید ببار　　باد نفسی خوش نسیم دلربا

المنة لله که در آغوش منست　　آن بت که بخشم ز غمزه وش رامشب

لولا تمتع مقلتی بلقائه لوهبتها لمبشری بإیابه

فالحمد لله الذی جمع العدی واقر اعیننا بعود رکابه

المنة لله که بمرادیم و بدیدیم　　دیدار عزیزان و بمقصود رسیدیم

طلع البدر علینا من ثنیات الوداع وجب الشکر علینا ما دعا لله داع

بمقدمک المیمون قد قدم المجد وعاودنا الاقبال والطالع السعد

منت خدا را که همایون کامیاب　　از عقده کسوف برون آمد آفتاب

منت خدای را که بشد فال سعد　　از مرکز محاق برون رفت ماهتاب

بمقدمک المیمون بشرت فانجلت هموم وحالت احوال اسعد مقبلا

اهلا باشرف اوبة واجلها لاجل فی تکریم بلاد و ینعلا

منت خدای را که شب تیره رنگ ما　　آخر آخر آمد و بوی سحر رسید

ابتهاجکم هذا الذی اراه عیانا وهذا انا

صبح وصال از شب فراق بر آمد　　وآن همه غمها و غصها بسر آمد

بخت مساعد شد و زمانه موافق　　گلبن شادی و خوش دلی ببر آمد

شکر خدای را که هم بجا قبة العز　　آه سحرگاه و ناله کارگر آمد

الفصل الرابع

فی تسابرهما

عرش تعوض عنه الاقبال ونال فی جنابه الآمال

بزرت الیه وسقط بتمامه شمس علیها بهجة وجلال

سعدان ضمهما نعیم دائم قد مد فیه علی الانام ظلال

واذا تقارنت السعود فعندها یرتجی لصلاح وحسن الاحوال

مبارک باد و میمون باد این سور　　ابا دست وزارت را نمود دستور

توی خورشید گردون سعادت　　چو کشتی مجتمع بود سعد نور

الباب السابع

فیما یتعلق بالتفقد والزیارة وهو خمسة فصول

الفصل الاول

فی شکر المتفقد والزایر

لئن تفقد عبدا حضر شیمتکم مفقد تفقد کطیر اکرم ذو عاهب تبلی

ولو اشترت لی الدای ما عجب العز انک قد اوحی الی البخل

چند خانه عدم را بجه کرده گزنی　　بر آی نوبتست من که هزار چنین

میان کعبه و سومنات فرق بسیست　　ولیک بر تو خورشید را چه کن و چه این

لطف مخدوم بنده پرورست　　که بوالدهر بندگان پرورد

چه عجب گر زبنده یاد کند　　که سلیمان ز مور یاد آورد

الفصل الثانی

فی طلب الزیارة والتفقد والشکایة عن ترکهما

کم زرتنا زورة فی الدهر واحدة بالله لا تجعلها بیضة الدیک

ما را چو روزگار فراموش کرده‌ای　　آیا شکایت از تو کنم یا ز روزگار

یا ذا الذی زار وما زارا کانه مقتبس نارا

مر بباب الدار مستعجلا ما ضره لو دخل الدارا

خود باد ثنای که مرا یاد بود　　احسنت زهی دوست عفا الله دشمن

انا القادم الملتقی بارضک رحله فان زرتنی بالت بالحیاء فاقه

بنگر که درین مدت ایام فراق　　او بی کهنی که دوستی هست مرا

نبیت وانکرت الذی کان بیننا کان لم یکن بینی و بینک معرفه

ای آن نبوده که باهم از طریق کرم　　بجه وجود خبر بی قدم برنجانی

دمی بحجره دل داده‌ای فرود آیی　　لبی بپرسش بیمارگان بجنبانی

وسعیت حتی بالحشائش فیکم ودخلت حتی بالحبال الطارق

گر اتفاق نیفتد قدم که رنجه کنی　　بیا دمی که شود کاروان بجود اسپی

خبرم بپرس ای امانت خبر ز شوقت　　بجز از حکایت تو جهان بسر نبرم

شبی بپرسی دردی که دوستدارانم　　چگونه شب سحری برند و صبح بشام

فما ضرکم ان لو دانیتم مستمثا علی الراس مشبا لو بطاق اتانا کم

جز طاعت هرگز طلبم کس نکند　　بر پرسش کرم جز تو کس نکند

در جان بلب آمده عجز مردم چشم　　یک قطره آب بر لبم کس نکند

در عمر اگر شبی بجا پیوندی　　نخفته هنوز رخت بربندی

بیفتد سالها باما و گر دولی چو بر گل　　بیای سوی ما افتد جانکا جنان ز خیزد

نبت صدیقا کنت تعرف صدقه ونسیان عهد الاصدقاء ذمیم

١

الفصل الثالث

في الاعتذار عن ترك الزيارة والتفقد

الله يعلم ما تركي زيارتكم الا مخافة اعدائي وحراسي

ولو قدرت على الاتيان اتيتكم سحبا على الوجه او مشيا على الراس

جز این بنده ای در خور نعمت   هست تخفیف نوعی از خدمت

ولو كنت استطيع الزيارة زرتكم ولكن عداني في التأخير واضح

داغ بود کز زحمت حضور شرم   داغ بود که از خدمت نفور شرم

چو آستان تو از زحمت الحضور بود   بر آستان تو از زحمت حضور شرم

من كان يخشى بالخطى كبراه فانا امرؤ خطراتي خطواته

راحت عانكم التي لغترك حذر العدى ربها الفؤاد موكل

اني لامنحك الصدود وانني قسما اليك مع الصدود لاميل

واصد عنك وما اصد لبغضة اخشى مقالة كاشح لا يعقل

وما اخترت بعد الدار عنك لسلوة وحاشى ان يقال اصدود

ولكن اسباب الضرورة لم تزل لها عن ما يهوى النفوس تعود

الا جه نسبت تقصير با منت بني   بلطف مجلس عالی گمان چنان دارم

که ساير معذرتم يك بيك کند تمهيد   جو دوستست که احوال بی جهان دارم

ولو استطاع العبد يوما قدمه من فرط شوق بالقلوب مع كل

يمشي اليه مشية قلمية بالهام لا قدمية بالارجل

الفصل الرابع

في الحرمان بعدهما

اتيت ابوابه مرات وقد اشهدت حضرته فما القيت مولانا اكرام الله وآباءه

آمدم سوى خدمت و محروم باز گشت   دانی که در چه حسرت محروم باز گشت

تا از زمان قسمت که سلطان بهم آورد   از ترک ما و مملکت دوم باز گشت

ان حال دون لقائكم بوابكم فالله ليس ببابه بواب

دو سه نوبت بخدمت آمده ام   شده محروم و باز گشته خجل

منشكى ز بخت و طالع خويش   وز جفاى سپهر بى حاصل

الفصل الخامس

في المتفرقة فيهما

اذا شئت ان تعلى فزر متواترا وان شئت ان تزداد حبا فزر غبا

ذرتنا متفضلا وزرناك متفضلا فلك الفضل زائرا ومزورا

اگر کرده کسى بيمار کردى   اگر چه پر عزيزى خوار کردى

بپرسيدن ز مردم شدن عيب نيست   ولكن نه چندانکه گويند بس

ولا خير في الدنيا اذا انت لم تزر حبيبا ولم يطرب اليك حبيب

لو علمنا مجيئكم لفرشنا مهج القلب او سواد العيون

وفرشنا على الطريق خدودا ليكون المسير فوق الجفون

قالوا تزور كل جمعة مرة قلت العصافير لا يفارق منزله

ان زادني فبفضله او زرته فلفضله فالفضل للحالين له

حق الزيارة يوم بعد يومين وجلسة مثل خلس اللحظ بالعين

الباب الثامن

فيما يتعلق بالعيادة

لو كانت الامراض محمولة حملها القوم عن القوم

حملت عن جسمك الثقل الذي حملته وفي ثقل النوم

فاذا صح مولاي صحيح واذا اعتل فالزمان عليل

تا الهى درست ذات وحقت   ذات پاک شريف با صحت باد

جو رنج بر نتوانی که افتی از رخ خوب   قدم ز دين ديو سيرتش ز رنج مباد

هزار ميوه خوش بوى و شربت شيرين   جنان مفيد نباشد که بوى صحت يار

هيچ گردى بتواى جشمه حيوان مرساد   هيچ دردى بتواى مايه درمان مرساد

ز انکه ضعف بلند آوازه تو   آتش فتنه در جهان افتاد

تا ابد جشم ذات پاک ترا   از جهان هيچ آفتی مرساد

تقسمك العليا جسمك كله فمن اين منه للسقام نصيب

گوش گوهر دار از انگه جان جانست   بسته آن جان نازنين که نبود ازى

گر ترا عارضه‌ای روى نمود   بشکن آن عارضه بر تافته باد

ز آفتاب کرم رحمت حق   نور صحت بتو بر تافته باد

الباب التاسع

في المراثي والتعازي وهو ثلثة فصول

الاول

فيما يتعلق بالصبيان

يا كوكبا ما كان اقصر عمره وكذا تكون كواكب الاسحار

وهلال ايام العلى لم يستتم بدرًا ولم يمهل لوقت سرار
عجل الكسوف عليه قبل اوانه فمحاه قبل مظنة الابدار
واستل من اترابه ولداته كالمقلة استلت من الاشفار
ان تحتقر صغرًا فرب مفخم يبدو ضئيل الشخص للنظار
ان الكواكب في علو محلها لترى صغارًا وهي غير صغار

چون غنچه لبش باز نخندیده تمام | در خاک شد آن زمانه نادیده تمام
چون نرگس ناشکفته بگذاشت فلک | کان غنچه چو گل باز کند دیده تمام

ما حال من كان له واحد يؤخذ منه ذلك الواحد

ای شده همسر حوران بهشت | آن جان عارض و آنکه برخشت
بزخ عمت سبر بردی خوش | در زمین ناشده آفتی بهشت
عمر خط نو ننبشته هنوز | این قضا بر سر تو حکم نوشت

فان تك في قبر فانك في الحشا وان تك طفلا فالاسى ليس بالطفل
ومثلك لا يبكى على قدر سنه ولكن على قدر المخيلة والاصل

بنفسي هلال كنت ارجو تمامه فعاجله المقدار في غرة الشهر
وشبل رجونا ان يكون غضنفرًا فمات ولم يخرج بناب ولا ظفر
ولما اتى بعد المشيب عدلته بعصر الشباب الغض بورك من عصر
تولى كما ولى الشباب كلاهما حميد فقيد طيب العهد والنشر
بكاؤكما يشفي وان كان لا يجدي فجودا فقد اودى نظيركما عندي
بني الذي اهدته كفاي للثرى فيا حسرة المهدي ويا حسرة المهدى
على حين شمت الخير في لمحاته وآنست من افعاله آية الرشد
طواه الردى عني فاضحى مزاره بعيدًا على قرب قريبًا على بعد

الثاني

ما يتعلق بالنساء

فليت طالعة الشمسين غائبة وليت غائبة الشمسين لم تغب
ولو كان النساء كمن فقدنا لفضلت النساء على الرجال

آنجا که بود یزدان معصوم | کی وجودش بمرگ شد معلوم
همچو قطب فلک حقیقی الذات | بر وجودش دلیل نعش و بنات

بود بس مرا چنین دستی بین | جستی ای اهل هستی بین

الثالث

في سائرهما

حكم المنية في البرية جار ما هذه الدنيا بدار قرار
بينا يرى الانسان فيها مخبرًا حتى يرى خبرًا من الاخبار
فالعيش نوم والمنية يقظة والمرء بينهما خيال سار
كان الوزير نظام الملك لؤلؤة يتيمة صاغها الرحمن من شرف
عزت فلم تعرف الانسان قيمتها فردها غيرة منه الى الصدف

در خاک نهاده چون توان دیدن | آنکس که مرا ز خاک برداشته بود
ای دیر بدست آمده بس زود برفتی | آتش بمن اندر زده چون دود برفتی
زان جرعه که در باغ وصال تو دلم | از داغ فراق تو برآسوده برفتی
چون آرزوی دلشدگان دیر رسیدی | چون دوستی سنگدلان زود برفتی

هو الشمس جاء الاجل عن نور بعضها فيا عجبا اني تضمنه القبر
تزلزلت الدنيا على الخلق كلهم وكادت لهم شم الجبال [illegible]

وغابت نجوم واقشعر كواكب وهتك استار وشقت جيوب
والسيف اعول والرماح رنة والخيل من بعد الصهيل نحيب

که بعد از سوزش دل جسم من بگریستی | بر دل من مرغ و ماهی این زمن بگریستی
صد هزاران دیده باید تا بحال من گریستی | تا بهر یک خویشتن بر خویشتن بگریستی
دیدهای خشک من بسیار اینک بگون | تا بدین حال من بر حال من بگریستی
زمانه عقد گهر اکنون وای دریغ | که آسمان نتواند نظیر آن پیوست

تبكي اليك بعين غير فدع كل مقتر ماسواك تسيل
لقد ان للعين هل ترى من القوم ابكى وزنه حمول
نكفكف عنان الوجد اما تعرضًا واما طلابًا ان يقال حمول
نعم وانه يعجل الموت ذاهب الا ان اعمار الانام شكول

جانا من و تو دو شمع بودیم بهم | یک شمع بمرد و دیگری می سوزد

يا طالب المعروف حلق نجمه حط الحمول وعطل الاجمالا
واحلم على اليأس فقد ذهب الذي كان الانام على سراه عيالا

من ما علمن بعده كفعاله او قايل من بعده ما قالا
يا طالبا من في الزمان شبيهه هيهات كلفت الزمان محالا
ان الزمان اضن بعد وفاته من ان يعيد لمثله امثالا
ايزد وذكر آمد عمر خاست از دور هر دي بر آمد
ما من مضى لسبيله لكنه ما كان اول من مضى ثم انقضى
ذهبت حتى لست ادري انه ماض فمضى او انه فاض مضى
كار او بشد چو شد به سبزي تو باد مارا امر است عارض تو باد كار كل
فلن يكن تبارين مكرم انقضى فانك ما ء الورد ان ذهب الورد
سبحانه سياه كرد زمانم ز صبح بر زد نفس سرد و گريبان بدرزيد
كاشكي دو پاي تو شد خار اجل دست كشم بر فتح هلاكم ز سر
ابزر او جان تو بنا بسته ايم ميم بر خاك تو احكام بر سر
فما كان قيس هلكه هلك واحد ولكنه بنيان قوم تهدما
ان يحيى فما شتر كبير ولقد كان سره مستطيرا

بجز آن از تو قناعت نمي توان كردن حكايتي كه كرم هست وحساي گفتن نيست
باد سحري بوي تو آورد بما بر بوي تو داد باده داديم و شديم
اينجا بار ادت قدم آمده ام زنجا چه حريفست كجا خواهم شد
من بدان اگر موي شوم در غم تو هر گز ز سر تو بر نخيزم بادي
بوسه اي خواهم تو لعل بر نوال كمي خوش جواب كه گويم كا شكري آتاي
لا في الجواب متعن اسجة المنى ولاجل هذا اشبه المقترا اصابنا
جاي كاه حالي و سيم تمام سر كار بر ادر انداز اندر مرام
قصا چنانك عادت اوست مرا فكر و بحث و گفت كار خوبست مرا
سر باز دهد وز ده بر پايم دم ده دهنم تا بكشد پوست مرا
آن جوهر و حسن اتفاقي دارند با هم كه مباشاني كنجد موي
بجاده كا مخالف بر كاشنيده بود بسيار خالف و ليكن سبز كرند

الباب الرابع

في الاوصاف والتشبيهات وهو ستة عشر فصلا

الاول

في وصف القلم

يا مرد كو من خلقه دماغه متى يغشه السواد اذ سعى على القدم
على الراس بعده و للشاب بنابه و يلقي طرقا حين شاب له اللمم
سواد بحياة كسر هو حتى اين وصفرة لون كالذي شقه السقم
يبلغ ما يوحي اليه رسالة سعادة من غير الامانة ما عزم
حبذا بيكري قضا بيكار قدر از قدر كار را و بيكار
كاينجام حل وعقد فلك جز بتعيين او ندارد استظهار
نه قدرا از ايزد او بقدرت نه قضا را ايزد او مقدار
دست دستور ملك اوست تو بشغله ضرب و قسمت دينار
كشته بر حلا كهبا دو موقوف جمع و تفريق لشكر جرار
چونك بندش ز پاي برد او بند آن زبر دست زير دست آزار
خويشتن را به پوست خلوت ها هز او همي فش دهند بر اسرار
از سر دست پيش بود پيشه كه از شرق تا بغرب اخبار
جز از دست كبير يا بندي نز جهد كس نشان هيچ بار

بر و صد ناله شب بستر آورد روز و شب كند بجرم شب تار
ظاهرش آنچنان كه مي بينم ناتوان و ضعيف و زرد و نزار
لا تمني عارض بيضا سر فرو بر آورد يكبار
الفي است ليك ممدوده و آنه مهر جلب بر سرت همواره
الفي كش بون چو پيوستني كشت چون ان دارمع اخبار
الفي نا قصر اجوف معتل كه شنيدي كسر يا و يبار
چون الف راست بي لالي هيچ ميل دارن با شعر سبوي بيار
اذا ما استحلى خمر الالطاف ولفرعت عليه شعاب الفكر وهي حوافل
اطاعته اطراف القنا وتقوضت لنجواه تقويض الخيام الجحافل
لم تر جانا من بني الكمائه نبهت على فضله بالقرب منه الانامل
وقد ان فوته الخنصران دسترد تلك نواحيه ثلث الانامل
يرى زرانه لا يشك شيبا فقرال خضاب بمح الراس في الحال ناصل
والطف ما في صنعه ان ذمن مجبر اليمن بالعم الكتن واصل

تیغ تو که کار بدخواهان بساخت   سر ز تن دشمنان انداخت باز
در میان دستها گشته تو است   هرچه خواهی کن که دست تراست
طرفه از نو هست در جیحون   طرفه دیگرت بلبل درون
زین تو کرد بیهار داشتی   ما شهینه چکار داشتی
کوه شاخ مرکان دارد   بر وزنها بنفشه که کارد
بینی از شکل او بهر کاری   در سه فندق سیاه باد ای
ناله در کینه داشتی بارد   تا شبی از چه سانی بر و آرد

وذی نحوب راکع ساجد اخی نحول دمعه جار
یلازم الخمس لا وقاتها معتکف فی خدمة الباری

خنجر آن شهاب آتش فام   که زنقصان شود مملکه تمام
چه شبها نه که بر بیاض سحر   بکه صبح بنماید شام
جست کن بیکر خیف نزار   که دهد ملک را نظام و قرار
طرفه شب که کرده بر رخ روز   او ز روشن نموده در شب تار

اضحی علی المنادی لا یجیب بحیوا ویشتعل الخطوب
تراه اذا جلا الا روح فیه وکتبه وینطق الرکوب
یفیض لسانه ما کان شوقا امقاد قد وتحوشه المیب
وتحدث بعد شیبته شبابا تجدد شرحها الراس الخطیب
ویکوه الخضاب بکل لون تحاسن ما لها فیه ضروب
واحسنها والزینها لباسا علیه سواده الداعی القشیب

الفصل الثانی
فی وصف السیف وتشبیهه

سلیل النار دق ورق حتی کان اباه اورثه السلا لا
مقیم النصل فی طرفی نقیض یکون تنا بین منه اغتکا لا
تمیز فوقه ضحضاح ما وتبصر فیه للنار اشتعا لا
اذا ابصرا لکمی وقد نضاه باعلی الحبو ظن علیه آلا
ودبت فوقه حمر المنایا ولکن بعد ما مسخت نما لا
یذیب الرعب منه کل عضب فلولا الغمد یمسکه لسالا

تیغ تو بقطع و فصل کار دشمن   هرجا که برقست تیغ زو باز آمد
تیغ تو که امر اجر فیصل شعار اوست   شو چنانکه آب مضرت اندر سر اوست
اصناده بخون دشمنانت شو نیز   این نیز نشان پاک گوهر اوست

له حسام صقیل المتن جرده کانه ملک فی کفه لهب
کان فی بالاثر لکن لیس مشتعلا کانما الجمر لکن لیس یلتهب
یمانی مشرح فی صدره وحملته یا علی خشن
کضاء الشمس فی کوة بموج الهوا علی طسن
لجدوله ماء علی خضرة یحار المنیه فی نعم

تیغ تو که خصم را مشوش دارد   آبیست ولی خوی ز در آتش دارد
باشد اندر عجب که آتش معتبر   آبی آبی در تیغ آتشی در التهاب
جز اکو هنوز جو قطعه آب   قطعه آب برد ذر خوشاب
تا بود بر کشیده مردان   ره ز نور در قفای خصم دبان
او ز عمر از حدش رسید شام   زین سبب عرب شد خوش رانام

ز آن سبب ترکیب خواندش   که از او اظلاف داشت دش
از رخش پرده چون بر انداز و   سروران دور هش سر انداز ند
آفت صد هزار شیر آمد   این طویلی که خانه کیش آمد
همه احکام ملک زشت و نکو   تر شاند کی مقطع جز زد

الفصل الثالث
فی اوصاف الفهد والناقه

وتم بطیبها السائق جواد تجنبنا الزیارة والوصا لا
نحن اذا الخیال سری الینا فیمنع من تعهدنا الخیا لا
یکاد سوابق حملته یغنی عن الاعفار صوتا وابتذا لا
ولما لیسابقهن شیء من الحیوان سابقن الظلا لا

جستی چب و راست هنگام کار   جو پر کار بر نقطه چند بار
جوشن بود ور شب جو شب نافتی   به یک روز بگذشته در یافتی
نهادی بلطف آن کره بسته دم   دو سه بار بر یکدیگر چار سم
جو بیشانی دیده نه از هیچ راه   ز دستی بهر جا که کردی نگاه

بیم جهنا بادرده در منتان کاذل مسدل آنکه
علی صنف بر اوید و شعر الدن جو خوم بند محبوب
منذ بینم بر درد و اسلاری و دنکسر از ار نوح و سرد

وأدهم يستمد الليل منه ويطلع بين عينيه الثريا
سرى خلف الصباح يطير زهوا ويطوي خلفه الأفلاك طيا
فلما خاف وشك الفوت منه تشبث بالقوائم والمحيا
وكأنما لطم الصباح جبينه فاقتص منه فخاض في أحشائه
سبقاه
وطرف يفوت الطرف منه إلى المدى فيثني عنان العين عنه ظنا مترجما
رأى ظله فارتاع من أن يرى له قرين فأفنى جريه متقدما
سبقت حوافره النواظر فاستوى سبقا لها غاياتها ويفوقن
لولا ترى في الغائبين لأقسم الراؤون أن حوافره تسكين

آن غیرت باد گاه رفتن   وآن طیره برق روز هیجا
کامرود اگر برد نشینی   در حال رسانیت بهر دو جا
هر جا که نظر کنی خود را   در پیش نظر ببیند آنجا
تمثیل مکان اگر نبودی   گفتی ساکنست قطعا
هائل هیونی سزد اگر خود بیارد او   از آهوان برده گرد در دویدن و در تاختن

حاسد کو از که خرد دل بر تحمل کرده خوش ۔ مار و زهر شب بار کز هر آنچه تا شب خار کن
قد تلطف الريح حتى يبتني تبعه ومن تخطف الأبصار والنظرا
حذار أن يحجب شطره عن شطره طولا أتم له دعوى حنا أكملا
وكأنما يحكو إذا استدبرته وكأنما يقعي إذا ما استقبلا
فيفوت مطرح طرفه متقريا ويجي سابق ظله متمهلا

الفصل الرابع

في العذار ووصفه وتشبيهه

طلع العذار على جمالك خلعة ملأت قلوب العاشقين غراما
قد تم حسنك بالعذار وهل أرى قمرا يكون له الكسوف تماما

ای از بنفشه ساخته گلبرگ را نقاب   وز شب نهاده بر روی آفتاب
بر سیم ساده بیخته از مشک سوده گرد   بر برگ لاله ریخته از قیر ناب آب
گوئی زنگار رفته مانوست اشو   آن سبزه خط بر رخ آن طرفه بستر
لکن چو چشم عقل در آن ذکری   بر بسته وکرا باشد بر بسته دکر
بمثل سوده علول در عرق مانو   که بر حریر نویسد کسی خط غبار

حذار حذار كم من حاجبي عذاره فقد زحفا في كتيبة الخضرا
غلام أراد الله لطفا وفتنة بعارضه فاستونقت فتنة أخرى
تمثلت الأهداب في ماحره ونظموا خيال الشعر فيه عذارا

خطی بر سوسن از عنبر کشیدی   ستر خورشید چنبر کشیدی
کار نسترن بر سبزه کردی   بر طوطی سوی شکر کشیدی
از لعل بر شود آن ترکمانی   که هندوی دگر را بر کشیدی
خط تو بوجست و بنزد خرد   هر دو جهانست خطت آن خوبترست
ملثی و خط محقق به ز انشد   دریاب که انسخ می شود نامه حسن

لو كان من التمام حسنا والناس في حسنه سواء
كذلك الله كل وقت يزيد في الخلق ما يشاء
كأن الريح قد مرت بمسك وذرت ما حوته على الشقائق

الفصل الخامس

في وصف الشعر والأصداغ وما يشابهها

كأن عقارب أصداغه غذين بمسك فأصبحن سودا

كأنما أذنبت وثبات وآيبه يخفين للعذار من خوف على القدم
آن کاکل مشکین از قیر حسن بر چو   شب صورت و شبه صفت و مشکین پیکر چو
ترکیم از شبست و از روزست سترگیم   بالینم از گلست و ز لاله ست بسترم
بر ارغوان نشینم و بر یاسمن چرم   بر لاله برگ غلتم و بر شاخ گل برم
جز مشتری نگاه و جز لاله نخورم   جز غالیه نسایم و جز سیم نسپرم
رخ تیره مو بر بوکه سازد شکار بر   لوئی که نوک خامه دستور کشورم

وشمة الأصداغ يهدي لنفسه من حسنه شكرا إلى أحقافه

هر جا که حدیثی از دل آویز کنند   او سر ز فضول بمیان آرد
می کشت بلای کرد و دیش گفتند   گر بعث در آفتاب گردش چو منی
آن هندوی دلدار که زلفش خوانند   عجبی غلامیست آویخته

الفصل السادس

في الفم والثغر والشفة والخضر

نقل الأراك بأن ريقة ثغره من خمرة مزجت بماء الكوثر
قد صح ما نقل الأراك بأنه يتروى نقلا عن صحاح الجوهر

چشم ز میان تو نشان هیچ ندید — جز از کمر تو در میان هیچ ندید
هیچست دهان تو و در عالم لطف — هر کس که ندید آن دهان هیچ ندید
نو داد نبود لذت ز کنار که خوش کش — الا کمرت کز آن میان بر هیچست
بحرٍ من السواکل علی اعتزٍ کانه بردٌ تحدّر من مستورٍ تمام
هر چند که در جهان فراخست جهان — با این دهن فراخ شیرین تنگست
میان و دهان تو نابوده اند — جهان بی نیاز که نابوده اند
دو دهانت سخن که گویم — که نگنجد در آن دهن سخنی
در میانت که نیست نیست سخن — سخن هست و نیست دو دهنت
که خورد مثل آب حیاتت لبت — چون خضر در وی بسی بر کنارم نیست
فوهٌ ماء الحیاة شادنه خضرٌ لم یصل الی الظلم
گفتم سخن شکسته چون می زاید — با آنکه سر اجابت جان می شاید
گفتا سخن از حجرهٔ های که تنگ است — تا شکسته چگونه بیرون آید
دلّ علی فیه عیون الوری اخضرة المنطق والمنطق

فلا یری فیه ولا خضرة ازحلّ ذا عنه وذا یطبق

الفصل السابع
فی وصف الخال

نقاش ازل ز عنبر ای حور نژاد — بر روی تو ابروی تو از خم بی داد
یک نقطه ز کلک عنبرین چکید — بر طرف لب شکر فشان تو فتاد
سیاهی مقبل است انصاف خالت — که دارد ملک خورشید جمالت
سواد دیدهٔ بیناش خوانم — سویدای دل شیداش خوانم
من عکس سواد اعین الدهماء — فی خدک لحظة من الظلماء
بل وجهک لامع بقلبی فدّما فاستنضی منه اثر السوداء

الفصل الثامن
فی وصف الغبیر والحاجب

وعینان قال الله کونا فکانتا فعولان بالالباب ما تفعل الخمر
تقارب ما بین الجفون کانها بلاحظ من شوق الی حرف دونهم
چشم تو نیم مستی آن کرد که کرد — اکنون که تمام مست شد خود چه کند
ابروی تو پیوسته بلا داد دیدن — خو کرد چو چشم هر سو که دیدن

بالای و چشم تست در منصب حسن — زان چشم تو کش بی تو ندید دیدن
نرگس بمحمود سرافکنده هست — نسخهٔ از چشم تو کلی سقیم
جوهر فردست دهانت که آن — جز بسخن کردن نشاید دو نیم
بر طاق نشسته نرگس مخمورت — که طالب صید بود بادام چراست

الفصل التاسع فی الورد و تشبیه و ما یقرب منه

آنکه چو جان در بر خویشش پرورد — بر خار معاقبت برون آمد گل
گل ساخت ز شکل غنچه پیکانی چند — تا با تو کند مصاف حسن ای دلبند
خورشید رخت چو دید بی بیمود زد ور — پیکان سپر کرد و سپر بو فکند
ووردة علی ستق الورد طلیعة تبادرت من جند
قد ضمّها فی الغصن فرض البرد ضمّ فم لقبلة من بعد

[illegible]

الفصل العاشر
فی النرجس

تأمّل فی ریاض الارض وانظر الی آثار ما صنع الملیک
عیون من لجین ناظرات کأن حداقها ذهب سبیک
علی قضب الزبرجد شاهدات بان الله لیس له شریک

آبست که آتش ترا انگیخته اند — باسیم وزر آن که باهم آمیخته اند
فی نیّ که شش اختر تو با خور شبنمی — کز برج زمرّدین در آویخته اند
از لاله حریر خواست غمگین نرگس — شکر زدی کرد وست انگیز نرگس
یعنی که اگر بیچ شیر خواهد شد — چون لعل تو خواست بود غمگین نرگس
چون چشم خوش تو هم بناشد نرگس — در خود نگشته سیم دراز باشد
اثبت بانو حبه الروض کانّی الروض ست و دلیل القول فیه ان ادرای کشت

الفصل ۱۱
فی الشقایق

وبرق علی الشقیق تعطفا ما یلی وما الشقایق النعمان
ذکانها قلبی وحول سواده حمرا شتیان شبّ بالهجران
شقایق تحمل الندی فکانها دموع التصابی فی خدود الخرائد
لاله چو ساغریست پر باده — یا نه جایی ز لعل و بجاده
یا ز یاقوت سرخ زمانه — قدری مشک در وی افتاده
یا عقیقین پیاله کشنه — در مش خشک جرعه باده

یا قصد اندر آتشین قدحی   بادهٔ نجم زیر بنهاده
یا دل عاشقان سجاده   قطرهٔ چند خون در آن زاده
یا لوای خزانیکان جهان   بر سر شاخ زمرد استاده

کأنها فی حسنها وجنة یلوح منها طرف الصدغ
وبین الریاض الجوزهر شقائق مطاردها حمر اسافلها سحم
کما طرحت فی الفحم نار ضعیفة فمن جانب جمر ومن جانب فحم
وکان آذریون وضعنا کانون فحم حوله لهب
او جام جزع وسطه شبح او ستور مسک جامه ذهب

الفصل الثانی عشر

فی البنفسج والنیلوفر

ولازوردیة فاقت بزرقتها بین الریاض علی حمر الیواقیت
کأنها فوق قامات ضعفن بها اوائل النار فی اطراف کبریت
ونیلوفر اعناقه ابدا اصفر کان به سکر البتر شرکر
اذا انفتحت اوراقها ذکأنها وقد ظهرت الوانها البیض والصفر

اناملُ صباغ صبغن نیله وراحته بیضاء فی وسطها تبر
ککاسات شرب فی الکف وطائف من السد عنهن المواعد حتیر
زعم البنفسج انه کعذاره حسنا فسلّوا عن قفاه لسانه
شاخ بنفشه خویشتن از زلف او شمرد   بیرون کشید طبع ز بانش از قفا

الفصل الثالث عشر

فی وصف الفصول سیما الربیع

وتری طیور الماء فی حافاتها تختار حیث النار والسفود ا
واذا رمیت بفضل کاسک فی الهوا عادت الیک من العقیق عقودا
جوش ماهی ز گرمی هوا در عین آب   همچنان شوربه‌ای اندر شعله آتش حریر
کی سمندر را در آتش بود از ... کنون   ... سوزد حرارت آتش بر دوز ... ریر
قد منع الماء من المس وامکن الجمر من الحس
از آفتاب گرم میان زمین و چرخ   تیغ خلاف بودی آهخته درمیان
آن تیغ در نیام شد اکنون ... بر   ... در میانشان
با خویش گرم نظر چشم آفتاب   یعنی برهنه اندر و شان بوستان

آویخته حلق خلایق بهوای آن   کز رخ تا بر است موجبت در میان

الفصل الرابع عشر

فی وصف الشمس والقمر وتشبیههما

الشمس من مشرقها قد بدت مشرقة لیس لها حاجب
کأنها بوتقة احمیت یجول فیها ذهب ذائب
البدر منحجب بغیم ابیض یخاله بین تستتر وتبترج
کتستر الحسناء فی المرآة اذ نظرت محاسنها ولم تتزوج
جست از چه ... سال و ماه اندر شتاب   ... سوار ... همچو ... کامیاب
شعلهٔ او هم سحر جادو به صحن آسمان   طلعت او حیثیت انوار عالم را ز حجاب
ملک او را ... روز ... وال   دولت او ... شام باشد انقلاب
طرفه ... کو شود مهر ... داده دلو   ... شود جهان فی ز ... باب
... ... بیداری ... کو هر   ... کردن ... شب حضاب
دوش ... گریبان ... سر ... جیب ... بر   ... داد ... هابی شیر
... دیگر ... کی ز ظلمت ... آورد ...

الفصل الخامس عشر

فی الشمعة ووصفها

ای شمع ... دیده‌ی   ... عاشقان مصیبت ... دیده‌ی
... خوشی ... سوزی ... از   ... جراز صحبت ... بر ... بریده‌ی
کرشاهد ... عشق ... رخ ... کرده‌ی   ... عاشقی ... چو ... کشیده‌ی
... ... پروده‌ی تو خود   دائم در آب دیده از آن سوز دیده‌ی
... ... در عهد خود توئی   پروانه را بهم ... چون ... دیده‌ی
آری تو خود هم ... ... باصله   وامروز ... باکی ... کزیده‌ی

نمت باسرار لیل کان یخفیها واطلعت قلبها للناس من فیها
قلب لها لم یرعنا وهو مشتعل الا ترقبه نارا من تراقیها
وحیدة بثبات الروح هاذیة عنا کالایل اذ حلت بسوادیها
لها غرائب تبدو من محاسنها اذا فکرت یوما فی معانیها
فالوجنة الورد الا فی تناولها والقامة الغصن الا فی تثنیها
صفر علائلها حمر عمائمها تشود ... سیجر لا لیها

جنت نار نفسي باشتعال مفارقي وأظلم نفسي إذ أضاء شهابها
ألا نعم عيشا بعدما حل عارضي طلائع شيب ليس يغني خضابها
إذا هامة قد عششت فوق هامتي على الرغم مني حين طار غرابها
رأيت خراب العمر مني فزرتني وما وراك من كل الديار خرابها
وعزة عمر المرء قبل مشيبه وقد فنيت نفس تولى شبابها
إذا اسود لون المرء وابيض شعره تنغص من أيامه مستطابها
بر کله سرم چو بنشست برف   نشگفت اگر ببرید شیر از چشم اشکیم
دنوان لقرحهای چو داکام از غمانم   بهر عذار از فلک الاستر کرفت شیر
وما شاب رأسي عن سنين تتابعت علي ولكن شيبته الوقائع
او ز پیری اگر چه پر شورست   چون شب مظلم جوانی خویشت
دو هفته وکراهره شوم کا دیش سپید   اگر چه بیش برادد زمانه چش کنم
ز بی عقوبت پیری کا داخیم کردست   که ریش و سبلت خود را برست خویش کنم
ما زلت مثل بيضاء نابتة لها نغضة في حضرة القلب ثابتة

وعيشك ما خضبت بياض شيبي رجاء أن يعود لي الشباب
ولكني خضبت يراد مني عقول ذوي المشيب فلا يصاب
دریغ روز جوانی و عهد برنائی   نشاط کودکی و عیش خویشتن رائی
لباس عمر چو شد کهنه حاصلی نبود   که رنگ آوری و صابونی کنی مطرائی
فهو التصرف والتصرف في الهوى وفنا شبابي في عذار الشائب
فنظلمني من ناظر أو ناظر وما لي من حاجب أو حاجب
يا ذا الذي خفي طلائع شيبه كيلا يكون عن المها إعراض
مهلا فحكم الله ليس يرده شيب فكيف يرده المقراض
أهلا وسهلا بالمشيب كأنه سمة العفيف وحلية الزهاد
کو دل که از وطرب برستی خیزد   بر صبح سر او چو دستی خیزد
در ساغر عمر باده با جرعه فتاد   پیداست که از جرعه چه مستی خیزد
شيئان لو بكت الدماء عليهما عيناي حتى تؤذنا بذهاب
لم يبلغا المعشار من حقيهما عهد الشباب وفرقة الأحباب

الباب السادس

في الثقيل والبخيل وهو فصلان

الاول
في الثقيل

تزلزلت الأرض إذ أذن فوقها لو أنا جمعهم ما لها
معنى الثقيل على وجهها فأخرجت الأرض أثقالها
آن سبک روح کز لطافت او   راستی جسم همچو جان گردد
گر نه بر سر کز زمین گذرد   در زمین همچو آسمان گردد
وان بیستی سبزه‌ای نخستش   نختی شهر جهان گردد
بر نخیزد موئی از جنابش   افلاک تا سمک روان گردد
در نامنظم سبازکش کلا بید   روح قدسی چو او روان گردد
وما الفيل تحمله ميتا بأثقل من بعض جلاسنا
كرهت جلوس إنسان ثقيل فوافى آخر من ذاك أثقل
فكنت كمن بكى الطاعون يوما فزاده على الطاعون دمل
ومن مثل الأمثال بأنا وجدنا فإن أبا يعقوب يقتلهم ثقلا

الثاني
في البخيل

ولو يستطيع لتقتيره تنفس في منخر واحد
أبصرته قاعدا في مربط لهم خوفا على الروث من لقط العصافير
نان تو مکر لشکر چنگیز خانست   کاندر آبهر عمر کسی نشکستست
کر جای نان اندر شکم بود آفتاب   تا قیامت او روشن کسی نبینی در جهان
وقالوا فلان يحترس وحاشا عفا على مثله
تشنج كفيه عند الندى تعاطي قرب إلى رجله
يكب قرص الخبز صيانة في كنف الله وفي حرزه
ناخبی در این جهان دار شی   از دیده آدمی نهانی
این صفت لا یزول دیگر   وانرا سمنت لن ترانی
دانی که کرام نان دا بست   نان تو آب زند کانی
مال البخيل استترت حاله وليس يطلق الأسير ما يعه
بران تا نام داد نیز بستند   کرا ز قولنج میرد نیز نرهد

قلتبا ما جو جود سمه سال   ان خشك اينهمه باشد كور
استر نه كاه اجه كشتي   زبر صندوق مطبخ شب و روز
لو عبر البحر بامواجه   في ليلة مظلمة ساد له
ولفه مملوءة خردلا   ما سقطت من كفه خردله
وما خبزه الا كالدر في عزها   ولم ير الا في الحروف ولا سهل
جنته زائرا فقال لي البواب مهلا فانه يتغدى
قلت سمعا فقد سمعت قديما   خبزه لا يؤكل ولا يتغدى

الباب السابع

في المتفرقات

احبك لا ارجو بك الجنة ولا اتقي نارا وانت مراد
اذا كنت لي مولى فانت جنتي   وانت ناري تتقي وتراد
ولله من جانب لا اضيعه   وللهو مني جانب ونصيب
اين قدر دنيا طالع خويش   بر آزار كس مبارك نيست
خليلي ما هذا مناخ لمثلنا   فشدا عليها وارحلا بنهار

خليلي قطاع الفيافي الى الحمى كثير واما الواصلون قليل
شاها ز وا مدار كه مفعول من يراد   كردد بروز كار تو فعال ما يريد
سعدي افتاده ايست آزاده   كس نيايد بجنك افتاده
دختر اندر شكم پسر نشود   هستي اجول اسپ خواهد
تيز رو در پيش كاروان سالار   كر بران راه رود كه خواهد
كفتم كه چراغ دوده باشي   افسوس كه دوده چراغي
كي كر آب حيوانت مشرب   نبايد آب پا ز لب
دكم دقت ورقت واسترقت فضول العيش اعناق الرجال
اي عقل فضول من خردمندي كن   زحمت زسرم بيو خداوندي كن
چون حاصل سي سالكي جو قاب   سي سال دكر بطلب ابد وجه كبر
كام سر مهر حبه داشتي   معشوقه خوب روي پنج داشتي
واصعب خطة واشد امر   مجالسة الكرام على اللئام
فقد يكره الضيف الضيف لا ضنة ولكن مخافة سوء القرى

ببازار اكركس فروشد خرد   هم انكس كه دارد خرد او خرد
اذا كان رب البيت بالدف مولعا   فشيمة اهل البيت كلهم الرقص
جو بر محل مروت زني دغل باشد   هزار عبا ركه باد وشان بجداي
كفتم بتكلف سا زماني بنشين   خشت ديل رفتنش از باد برفت
ايكي با يزيد باسر فرود   خدمت صد يزيد بايد كرد
جو قطره بو از دريا بسري   بد بوا كي مانند از درا وري
دا خود جسم اكر تو جان باشد   در بيد كه آن زبان باشد
امروز در پشان سخنم چون كيرد   چون كفته سي سال در پشان نكرفت
نور موسي چكونه بيند كور   نطق عيسي چكونه داند كر
جو تيره شوذ مرد را روزكار   همه آن كند كش نبايد بكار
فرعون و عذاب ابد و دين مترضع   موسي كليم الله وجو نه شبانه
اذا انقلب الذنب على المرء نفسه فكل نعيم فانه غير صابر
اذا تم امر دنا نقصه توقع زوالا اذا قيل تم

وهل للمحصل علم غدو ل   الى ما فيه تضييع الليالي
غرامي العلم لا ابغي سواه   واني عن هواه غير سالي
وان احظى بتصريف ونحو   وافرق بين تمييز وحال
واعقل في مطالعة المعالي   كمال الانقطاع والاتصال
وافرق للعروض بين كفو   وصدر ان سئلت عن المثال
وافرق بين كلي وكل   اذا ما المنطقي رجا سوالي
احب الي من رنات عود   واصوات لربات الحجال
فلالي حاجة بوصال خود   وان عظمت محاسنها ولالي
وحيث ذكرت مولانا الكمالي   تعين ان اقول ولا ابالي
هو المولى المعظم ذو العطايا   ومن جمع الحميد من الخصال
امام عالم شهم سخي   شجاع ماهر عند النزال
بديع كلامه سحر حلال   وعذب سلامه مثل الزلال
بثاقب فكره لم حل لفظا   عويصا دونه قلل الجبال

في صنعة الاكتفاء وانعي

وكم ربّى اولي علم وفضل وعمّهم بانواع النوال
فصاروا في العلوم اولي كمال ونادى السعد يا اهل الكمال
ولا عجب اذا انشأتُ فيه قصيدًا كالجواهر واللآلي
وقد وافت عطاياه الينا وعمّتنا بها بين الاهالي
جزاه الله عنّا كل خير واولاه الندى في كل حال
على مرّ الليالي ما نظمنا قصيدًا ضُمّنت دُرر المقال
وما ابدى مديح اولي المعالي مقال محمد بن أُخي الكمالي

قال الشيخ قاسم ابن قطلوبغا رحمه الله قال يحيى تقدم الشيخ محي الدين بن سعيد [illegible] تقدموا الى المقام وما كتبه قد دم الفاضل المحبي الاجل
حوى للعلم والاحسان جميعا وكيف ولا وقد فاق المحلي
فاجابه الشيخ علاي الدين الموصلي

انشدنا الناشر اليه قال انشدنا شيخنا واستاذنا العلامة الشيخ علاي الدين علي بن محمد الموصلي لنفسه
حسبي اهل بابي من نواه بدر [illegible] النقا الذهب فصار يصدق [illegible] دمعي
وانشد من نواه [illegible] الحسين

كفرت لوصفك المحبي لعبد وشر كل من لقبك تفضلي
وقد اخطأت في التفضيل لما ضللت وما اهتديت الى المحلي